

MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Cavit YENİCİOĞLU
7. Masonluk Tarihi ile Genel Tarih
Arasında Mukayeseli Tablolar M. Fuat AKEV
12. Bir Risale: Abdülhamit ve Masonluk Celil LAYIKTEZ
23. Quator Coronatı Araştırma Locası
ve Muhabere Çemberi Celil LAYIKTEZ
25. Kölelik Hakkında Ziya UMUR
37. Kardeşlik Üzerine Raşit TEMEL
40. Sesar, Takvimler ve Kargaşa Lionel A. SEEMUNGAL
Özetleyen: Mişel MARGULİES
45. Kadın'ın Mason Toplumundaki Yeri Orhan TANRIKULU
52. Zekânın Psikolojisi Faruk ERENGÜL
65. Tarık Ziyâ Üstad Hakkında Ziya UMUR
68. Localarımızdan Haberler Mimar SİNAN
69. Olayların İçinden Sahir ERMAN
71. Localarda Verilen Konferanslar Mimar SİNAN
77. Kuruluş Yıldönümlerini İdrak
Eden Localar Mimar SİNAN
79. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
80. Fihristler Günen İPEKÇİ

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şânı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel. : 143 55 72 * İSTANBUL — 1987

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

Nuruziya Sokağı, 25, Beyoğlu, Tel. : 149 24 51 1987

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Cavit YENİCİOĞLU
7. Masonluk Tarihi ile Genel Tarih
Arasında Mukayeseli Tablolar M. Fuat AKEV
12. Bir Risale: Abdülhamit ve Masonluk Celil LAYIKTEZ
23. Quator Coronatlı Araştırma Locası
ve Muhabere Çemberi Celil LAYIKTEZ
25. Kölelik Hakkında Ziya UMUR
37. Kardeşlik Üzerine Raşit TEMEL
40. Sezar, Takvimler ve Kargaşa Lionel A. SEEMUNGAL
Özetleyen : Mişel MARGULİES
45. Kadın'ın Mason Toplumundaki Yeri Orhan TANRIKULU
52. Zekânın Psikolojisi Faruk ERENGÜL
65. Tarık Ziyal Üstad Hakkında Ziya UMUR
68. Localarımızdan Haberler Mimar SİNAN
69. Olayların İçinden Şahir ERMAN
71. Localarda Verilen Konferanslar Mimar SİNAN
77. Kuruluş Yıldönümlerini İdrak
Eden Localar Mimar SİNAN
79. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
80. Fihristler Günen İPEKÇİ

NEDEN VE NE İÇİN

Evet, neden ve ne için buradayız?

Bu soruları kendimize sık sık sormalıyız ve bu suretle çoğu zaman unuttuğumuz bir çok görev ve yükümlülüklerimizi hatırlayarak onları yerine getirmek imkân ve fırsatlarını aramalıyız.

Bunların başında; Masonluğun gerçek ilke, örf ve adetlerine hangi açıdan ve ne kadar yaklaşabildiğimiz çabası ve bilinci içinde olup olmadığımızı düşünmemiz ve çalışmalarımıza buna göre bir istikamet vermemiz gelmelidir.

Bu bilincin ışığında; Masonluğun ana gayesi olan, bütün insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması, insanlığın hürriyet ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi, insanlığı barış ve huzur içinde yaşatacak bir ülkü mabedinin kurulması yolundaki gayretlerimizi birleştirmeliyiz.

Bu çok ideal ve kutsal ülkünün tahakkuku, elbetteki düşünüldüğü ve söylendiği kadar kolay değildir. Ayrıca; milletlerin düşünce ve menfaat ay-

rılıkları dolayısıyla dünyanın bugün içinde bulunduğu karmaşa karşısında, masonluğun ideal ve kutsal bu gayesinin gerçekleşmesi bütün bütün güçleşmektedir.

Buna ilaveten; hr ve demokratik memleketlerde mevcut masonluk kuruluşlarının kuralları, ana prensipleri, ilke ve gayeleri kuruldukları tarihlerden bugüne kadar yüzlerce sene geçmesine rağmen topluma hakiki vecheleriyle, maalesef bir türlü anlatılamadığı için, kanaatleri bu gaye doğrutlusunda birleştirmek mümkün olamamıştır.

İşte bütün bunlara rağmen evvela; toplumu masonluğun gayesi hakkında doğru ve müsbet bir kanaata inandırmak, neticenin elde edilmesi, yani hedefe ulaşılması açısından elzemdir.

Kuruluşunun üzerinden 270 sene geçmiş olmasına rağmen; Birleşik İngiltere Büyük Locası P.S. B..s.: Kent Dükü, İskoçya Büyük Locasının 250. kuruluş yılını kutlama töreninde 18 Eylül 1986 günü yaptığı konuşmasının bir yerinde bu husustaki düşüncelerini aynen şu cümlelerle ifade etmişlerdir :

«Bizlere karşı meydan okunduğu bu zamanlarda müsbet faaliyetlere gerek vardır. Ancak eminim ki, çok öncelerden beri tenkit edilen ve çarpıtılan hr masonluk ana prensipleri, günümüzde kıymeti takdir edilerek, bu eski kuruluşumuzun insanlığa ne kadar mutlu ve yararlı etkiler yaptığı, dünyaya gerçekten kanıtlanacaktır»

Masonluğun ilke ve prensiplerini, sadece teorik bir eğitim ve anlatı ile gayesine ulaştırmanın ve insanlığın mutluluğuna çalışan ahlaki bir messe olarak tanıtılmasının mümkün olamayacağı

kanısına varan; başta Amerika, İngiltere, İskoçya olmak üzere birçok yabancı obediyan, mason hastahaneleri, özürlü çocuklar hastahaneleri, talebe yurtları gibi müsbet faaliyetlerde bulunarak insanlığı mutlu edecek etkin hizmetler vermek yollarını aramak lüzumunu hissetmişlerdir.

Türkiye'de de masonluğun kuruluşunun üzerinden yüzyıllar geçmiştir; ama masonluk maalesef hakiki manası ile hâlâ anlaşılammıştır.

Evet; İngiltere Birleşik Büyük Locası P.S. Bü.: Üs.: Kent Dükü K.: 'imizin ifadelerinde belirtildiği gibi, masonluğu hakiki vechesi ile tanıtılabilmemiz bakımından gelecekte bizlerin de müsbet faaliyetlerle ortaya eserler koymamız gerekecektir. Maalesef bu gün için, maddi imkanlarımız buna müsait değildir.

Bu bakımdan masonluğun geleceğini emanet edeceğimiz genç kuşaktaki K.: 'lerimizi, masonluğun kutsal ve ideal gayesi, ilkeleri, örf ve adetleri doğrultusunda çok daha iyi yetiştirmeliyiz. Zira, onlara bizlerden daha çok fedakârlıklar düşebileceklerdir.

18.2.1987

*Büyük Üstad
Cavit Yenicioğlu*

Masonluk Tarihi ile Genel Tarih Arasında Mukayeseli Tablolar.

M. Fuat AKEV

Avrupa H.B.A.'lerinin, 1987 Mayıs ayında Lozanda toplanacak olan teması: «Geçmişten alınacak dersler, bunların günümüzde tatbikatı ve geleceğin EKSR'in açısı bakımından hazırlanması» olarak belirtilmiştir.

Süprem Konseyimizin 5 Delege ve Müşahitle iştirak edeceği bu Konferans için hazırladığım tebliğe esas teşkil etmek üzere:

Sembolik Masonluk tarihini,
Yüksek Dereceler tarihini,
Anti-Masonluk tarihini,
Genel Tarihi,

kapsayan bir tablo hazırlamış bulunuyorum. Ekli bibliyografya-
dan da anlaşıldığı gibi, bu tarihi tetkikat, sonuncu, şimdiye kadar
hazırlanmamış şekilde bir eser meydana gelmiştir.

Bu tablonun tetkikinde, aslen hepimizin az çok bildiğimiz hakikat-
ler daha açık olarak meydana çıkararak ve «geçmişten alınacak
derslerin» mahiyeti kolayca anlaşabilecektir.

Aynı zamanlarda geçen olayların tahlilinde; Masonluğun, ancak
hürriyetin hâkim olduğu zamanlarda ve yerlerde gelişebildiği gö-
rülür. Her türlü hürriyet için mücadeleyi hedef tutan ve despo-

tizme, doğmalara, toleranssızlığa karşı bayrak açan Masonluk, elbette bu illetlere dayanıp fikirlerini veya menfaatlerini empoze etmek isteyenlerin düşmanı olmuştur. Onlar da, her fırsatta, Masonluğu mahkûm etmiş, baskı altında tutmuş, Masonları sürmüş, hapsedmiş, hattâ idam ettirmiştir.

Bu olaylar, Masonluğun ilk doğuşundan, hattâ Operatif Masonluğun doğuşundan beri süregelen ve günümüzde de devam edegelmektedir. Otoriter rejimlerin hâkim olduğu hiçbir yerde, Masonluk görülmez. Tarih boyunca da böyle olmuştur.

Mason düşmanları kimlerdir?

1 — Katolik kilisesi başta olmak üzere, tolerans göstermeyen bütün din adamları ve bunların tesiri altında kalan devlet adamları.

1738'de Papa XII. Clement tarafından neşredilen «İN EMİNENTİ» kararnamesinden sonra, Papalar, muhtelif tarihlerde tam 16 «bulle» neşrederek, Masonluğu tel'in etmiş, Masonları afaroz etmişlerdir.

Masonluğa isnat ettikleri suç ve kabahatlar yanlış oldukları kadar da gülünçtü: Bizî dinsizlikle, yahudilikle, siyonizmle, hattâ şeytana tapmakla suçlarlar: Fakat esas korkuları, kendi manevi kuvvetlerinden üstün, günah çıkarma müessesesine uymayan, dogmaları reddeden, her türlü din ve inanca açık bir kuvveti karşılarında görmektir.

2 — Kiliselerden sonra, başlıca düşmanlarımız mutlak Hükümdarlar, Dikkatörler veya Totaliter azınlık rejimleridir. Onlara göre, Masonluk, iktidarlarını ellerinden almak isteyen gizli bir cemiyettir. Masonluk kâh yahudi-marksist, kâh yahudi-plutokrat, kâh burjuva, kâh siyonist, bazan da sefahat içinde yaşayan, moarle karşı hareket eden bir teşkilattır. Bazıları bize, hükümdar katilliği damgasını bile vurmaya kadar gider.

3 — Siyasi partiler, Masonluğu hedef tutmayı adet edinmişlerdir. Masonluk kolay bir hedeftir ve bilgisiz kimseler bu gibi demagojiye kolayca inanabilir.

4 — Oportünist kimseler de gazetelerinin tirajını veya kitaplarının satışını artırmak gayesile, her türlü yalanı uydurarak anti-masonik yazılar yazmaktadır.

5 — En nihayet, KENDİ ARAMIZDA da düşmanlarımız mevcuttur. Bunlar, ya cemiyetimize kabul edilmeyenlerden, veya harici dünyaya iade edilenlerden oluşur. Bazıları da, Yüksek İdeallerimizi anlamayıp, «ılık kardeşler» olarak halen aramızda bulunur. Disipline uymayan, isyan eden, bekledikleri mevki veya dereceyi alamayanlar ve içimize nifak sokan ayrılıklar yaratan kardeşlerimiz maalesef mevcuttur.

Bunlar, Masonluğun birliğini bozan, onu kuvvetten düşüren iç düşmanlarımızdır.

Masonluğa karşı serdedilen iddialardan bazılarını sıralamak istiyorum :

- Masonluk bir dindir. Kendi Allah'ı vardır ve diğer Allah'ları ret eder.
- Masonluk Kiliseye karşıdır. Hristiyanlığa düşmandır.
- Masonlar dinsizdir (athé)
- Masonluk gizli bir cemiyettir.
- Masonluk yemini gayri ahlâkidir. Bu yemini bozanlara, korkunç cezalar verilir.
- Masonluk, kendisini memleket kanunlarının üstünde sayar,
- Masonluk, demokrasi düşmanıdır. Memleketin idaresine elkoymak isteyen oligarşik bir toplumdur.
- Masonluğun gayesi, dünyaya hâkim olmaktır.
- Masonların merhameti, ancak diğer Masonlara şâmildir. İş ilişkilerinde, kendi mensuplarına öncelik tanır.
- Masonluk dini nikâhı ret edip, ancak medeni nikâhı kabul eder (Hristiyan memleketlerde yapılan bir tenkittir)
- Masonluk kadınları kabul etmez. Böylelikle, kadınları küçük düşürür.
- Masonlukta yapılan törenler gülünçtür, çocukcadır.
- Yüksek derecelerde verilen unvanlar fazla tantanalıdır.
- Masonlar şeytana tapar - Çocuk kurban ettiğimizi iddia edenler bile vardır.

Bu iddiaların ne kadar yalan olduğunu hepimiz biliyoruz; fakat bir hakikat vardır: Bunların hepsi, Masonluğun doğuşundan beri, yazılmış veya beyan edilmiştir. Büyük dini ve siyasi liderler, bunları, inanarak, veya inanmayarak, Masonluğa karşı yaptıkları hücumlarda bu nevi iddiaları serd'etmiştir.

Masonluğun, örgüt olarak, hiçbir zaman ortaya çıkmadığı malumumuzdur. Fransız ihtilâli, Amerikan Anayasası, İnsan Hakları Bildirisi, İstibdada karşı Güney Amerika'daki kurtuluş hareketleri, Memleketimizdeki Jön Türkler ve İttihat ve Terakki Cemiyetinde her zaman Masonlar bulunmaktaydı. Fakat Mason teşkilatı, hiçbir zaman bayrak açıp sokağa inmemiştir.

Bizim prensibimiz, Localardan aldığımız nur'u, kendi şahsi kuvvetimizle etrafımıza yaymaktır.

Bunda muvaffak olabilmek için de, aramıza alacağımız kişileri yüksek vasıflı, temiz ahlâklı haricilerin arasından seçmemiz lâzımdır. Bize karşı yapılan hücumlara, baskılara ve hattâ eziyetlere, şimdiye kadar yaptığımız gibi, ancak sükût ile mukabele etmeliyiz .

Masonluk, bu güne kadar ayakta durabilmişse, bunu ananelerine ve sıkı bir disiplin'ine bağlı kalabilmesine borçludur.

Ananelerin, disiplinin, intizamın kaybolduğu yerlerde, Masonluk ortadan silinmiştir. Tarih buna şahittir.

Masonluğu içerden kemiren tehlikeye gelince, bu tehlike vasıfsız Kardeşlerimiz tarafından yaratılmaktadır.

Ahlâkı temiz olmayan, dünya görüşü dar, toleransı mahdut, inancı kıt, kendisini Masonluğun yüce gayelerine uyduramayan, ezoterik bilgilere kapalı, merhametsiz, korkak kimseleri maalesef aramızda görüyoruz. Bunların bazıları, sütunlarımızdan ayrılırlar, bazıları ise kalır. Ayrılanların bir kısmı, dış alemde, Masonluğa, karşı birer tehlike oluşturur. Sırlarımızı, isimlerimizi açığa vurur, yazılar yazar, kitaplar neşreder; hattâ anti-masonik cemiyetler kurar. Aramızda kalanlar ise, teşkilatımızı içten kemirmeye devam ederler: devamsızlıkla, tembellikle, yersiz tenkitlerle diğer Kardeşlere kötü misal olurlar. İstekleri yerine gelmezse, ayrılıklar yaratır, intizamı tehlikeye sokarlar.

Bu iç tehlikelere karşı alacağımız tedbirlerden bazıları şunlardır:

- Aramıza alacağımız Haricileri çok sıkı bir elemenden geçirmek.
- Aldıklarımızın eğitimini devamlı olarak ve kusursuz bir şekilde anlatmak ve onları dış yaşantılarında takibetmek.
- Teşkilatımızın büyük ananelerinin bekçisi olmak. Onlardan en ufak bir şekilde ayrılmamak.
- Dünya Masonlarını birbirine bağlayan İntizamı hiç bir zaman gözden kaçırmamak. Masonluk tarihi, bu yüzden meydana gelen ayrılıklarla doludur.

Masonluk, fanatizmden ve istibdattan arttılmış hür bir dünya olan ulvi bir Mabeed inşaatını gaye edinmiştir. Bu mabeedi ilk önce kendi nefsinde inşa edebilenler, hür, cesur, inançlı kişiler bu binanın mimarları olacaktır.

Aklı Hikmet on'arın rehberi olacaktır. O yoldan ayrılan mahv olur. silinir. Tarihten alabileceğimiz en mühim ders budur.

BİBLİYOGRAFYA

- Encyclopedia of Freemasonry — Albert Mackey.
A.A.S.R. of Freemasonry — A. Pike.
Dictionnaire Universel de la F.M. — Daniel Ligou.
Dictionnaire de la Fr. — Maçonnerie et des Fr. — Maçons — A. Mellior.
Commentarie son Morals and Dqgmas — Henry C. Clausen.
Anti — Masonry by Alphonse Corza (Missouri Lodge of Research — 1962).
Deutscher Freimaurerlexikon.
Histoire Universelle — Quillet (Tomes I et II).
Histoire, Rituels et Tuileurs des Hauts Grades (Paul Naudon).
Symbolisma Maçonnique Traditionnel (Tomes I et II) J. — P. Bayard.
Hür Masonluk Tarihinden Notlar — Fikret Çeltikçi.
Mimar Sinan Dergisi No. 25 (Sahir Erman) ve No. 35 (Nedim Karako) v.b. No. 58 (Suha Umur).
New-Age dergisi (muhtelif No.'lar).
Les Francs-Maçons — Serge Hutin.
Mehmet Fuat Akev — muhtelif teblig ve konferanslar.

Bir risale : Abdülhamit ve Masonluk (*)

Celil LAYIKTEZ

Eski Masonik evrakımı tasnif ederken, mikro filmlerle birlikte G.O. arşivinden tarafıma yollanmış «Arlequins» de Stamboul» başlıklı bir risalenin fotokopisi elime geçti. Üstündeki kayıttan risalenin G.O. arşivine 11 Temmuz 1892 de girdiği ve 1 Orient isimli haftalık mecmua tarafından yollandığı anlaşılıyor.

Tarihimize değişik bir açıdan bakan, Abdülhamidin politikasında Masonik etkenler arayan, hatta Padişahın kendine bağlı ayrı bir masonluğu yaratma teşebbüsüne yer veren, bu arada V ci Murad olayına yeni bir ışık tutan ve amacının Fransız - Türk dostluğunu güçlendirmek olduğunu, bu arada da 3'lü İttifakı ve İngiltere ile Osmanlı dostluğunu bozmak istediğini gizlemeyen bu risalenin ilginç gördüğüm yerlerini direkt tercüme ederek, geri kalanını da yer yer özetliyerek dikkatinize sunuyorum.

(*) Bu yazının müellifinin Masonlukla bir ilgisi yoktur. O devirde İstanbul'da bulunmuş olup fikirlerini açıklamıştır.

Bir Mektup :

EMPERIAL MAJESTELERİ

SULTAN

II ABD — ÜL — HAMİD HAN HAZRETLERİ .

Azizlerini aramaktansa, direk Tanrı'ya müracaat etmek evlâdır. (Fransız atasözü)

Her insan topluluğu dinsel inançlarına uygun devlet mekanizmasını kurar. Hristiyanlıkta, her ayrı vesile için Allah'la kul arasında, o konuda uzmanlaşmış azizler görev yapar. Hristiyan toplumlarında Devlet Başkanlığı ile halk arasında görevli bakanlar, milletvekilleri direkt yönetimi engellerler. Bu pahalı sistem yalnızca laik eğitimin yerleştiği ülkelerde geçerli olabilir.

Saygın başkanı olduğunuz İslam Dini, insanla Yaradan'ı arasında aracı kabul etmez; otorite ve sorumluluğu kimseyle paylaşmaz. Bu, tam saflığıyla direkt hükümet etmenin tanımıdır. İslam'a göre Allah'ın tanımını yapmak, Majestelerinizin hükümet etme şeklini anlatmaktır.

Bu sistem, sanıldığıının aksine, basitliğiyle bürokrasiyi elimine ederek kişisel özgürlüğün sağlanmasına hizmet eder. Kaldı ki, seçime dayalı sistemlerde rüşvet ve israf olaya egemendir. Dolayısıyla, parlamenter hükümet yalnızca bu lüksü ödiyebilecek mâli güçte ve «özgür basına» izin verebilecek eğitim düzeyindeki topluluklarda mümkündür.

Devlet Başkanı, seçilmiş veya soydan gelmiş olsun, âdilce yönetebilmesi için istihbaratının kuvvetli olması gerekir. Kamu oyunun hâkim olduğu demokratik ülkelerde basın istihbarat görevini yapmasıyla çoğunluğun yönetimi sağlanır, basının gücü de haksızlıkların düzeltilmesine yeterli olur.

Basın özgürlüğüne tahammül edebilecek eğitime sahip olmayan ülkelere dilekçe mekanizması çalışır.

Tanrı her şeyi bilir, her şeyi görür ve bu nedenle evreni hatasız yönetir. Gücü sınırsız olan Padişah da Tanrı gibi olmalı, her şeyi görüp bilmelidir. Oysa basın, özgür istihbarat görevini yapmadığı zaman hükümdar yalnızca çevresinden sızanlar ve kendisine ulaşan dilekçelerle durumdan haberdar olabilir.

Genelde Padişahın itimadını kaybetme korkusu, kıskançlık, özel çıkarlar gibi nedenlerle, çevresine «suskunluk komplosu» yerleşir, dilekçeler de yerlerini bulmayabilir.

XVII nci asırda Alman İmparatorları özel muhbirlerine sarayın her kapısını açabilecek bir altın anahtar verirlerdi. İmparatorla özel görüşmek isteyen ve anahtarını gösteren muhbirin kimse yolunu kesemezdi. Yönetim tarzı Osmanlı Devletine benzeyen Rusya'da «dilekçeler bürosu» imparatorun özel denetimindedir. II nci Aleksandr suikaste kurban gitmeden önce, yılda bir gün tüm halk İmparatorluk sarayına gelerek «Baba»sı ile özgürce konuşabilirdi.

Abdülmecit'ten önce, Osmanlı Devletinde de aynı usul görülür. Harun el Reşid'in, haber toplamak üzere, veziri Cafer'le birlikte ve tebdil-i kıyafet ile geceleri Bağdat sokaklarında dolaştığı 1001 Gece Masallarında anlatılır.

Zamanında, bu yöntem özgür basının yerini tutmak ve kamu oyunu denemek için yeterli olabilirdi. Bugün, hiç değilse her şeyi bilmesi gereken sultanla direkt konuşulamıyorsa, hiç değilse özgür ve direkt olarak yazılabilmelidir. Kısaca, Osmanlı rejiminin anahtarı dilekçe özgürlüğüdür.

Bir dilekçeler bürosu vardır, ama nasıl çalıştığını herkes bilir. Kaldı ki, dilekçelerin Türkçe yazılmasında da ısrar edilmektedir, oysa, Müslüman tebanızın bile çoğunluğu Türkçe bilmez.

N. NICOLAİDES

Paris, 12 Zilhicce 1309

ARLEQUINS DE STAMBOUL ()**

..... «Arlequins de Stamboul»ları Paris'te kimse okumaz, ancak İstanbul'da bu risaleler yasaklanmıştır ve bazı Osmanlı vatandaşları yasak meyveyi toplamayı severler, Türk Hükümeti

(**) Arlequin soytağı demek olmakla beraber burada pot-puri anlamında kullanılmaktadır. Orta çağlarda ucuz aş evlerinde, çok küçük bir para karşılığında çatal bir defa tencerenin dibine batırılarak şansına ne gelirse alınmış. Bu tencerelerde «Arlequin» denirmiş. Osmanlı Devleti ve toplumu hakkında her şeyden bahseden, bu arada mizahi da ihmal etmeyen bu risale tarzına da aynı isim verilmiştir. (C.L.)

de muhbirlerine, dış basında hakkında çıkanları okumaları ve rapor etmeleri için para verir. Ancak, bu muhbirler Üçlü İttifak'ın (Almanya - Avusturya - İtalya) veya İngiltere'nin maaşlı memurları da olabilirler. Bunların saptırdıkları haberler Fransa'ya pahalıya mal olabilir. Üçlü İttifak'a karşı dengeyi Fransa - Rusya işbirliği sağlar. Tüm gücüne rağmen İngiltere kara savaşında söz sahibi değildir. Oysa, değerleri kimse tarafından inkar edilmeyen 600.000 Türk askeri Avusturya ve İtalya'nın atılımlarını felce uğratarak Almanyayı iki ateş arasında bırakmaya yeterlidir.

Eleştirdiğimiz bu görünüşte mâsum neşriyatın maksadı Türkiyeyi Üçlü İttifak'ın kucağına atmaktır. Şimdiden Padişahın ordusunda Alman eğitimciler kullanılmakta, demiryollarını Almanlar inşa etmekte, Büyük Vezir İngiltere ve Üçlü İttifak dostu olarak tanınmaktadır. Yukarıdaki gerçekleri göz önüne alarak, bizler de bu risaleyi hazırladık.

Şimdi, halkın abartılmış sempatisini kazanmış olan Sultan Murad'ın (*) hüznü hikâyesine açıklık getirmeye çalışalım. Aksi takdirde bu gereksiz abartma Fransa'yı müşkül durumda bırakabilecektir.

Çerkez annesinin hatlarına sahip, yabancı dillere yatkınlığı ve nihayet valiaht oluşu ile Sultan Murad, kardeşinde olmayan fiziksel ve entelektüel avantajlarla dünyaya gelmiş. Bu güzellikler neden delilik veya entelektüel çöküşle sonuçlanmış acaba? Osmanlı Sarayında her zaman doktorların önemli rolü olmuştur, bu asrın yarısından önce de saray doktorları müslüman olmazdı. Meslek önce Yahudilerin sonra da Frenklerin inhisarındaydı. Gü nümüzde (1890-1892) İstanbul Tıp Mektebi Müslüman doktorlar yetiştiriyorsa da, Frânsada da olduğu gibi, yabancı olan daha kıymetlidir. Sonuçta, Sultan Abdülmecid'in sevgili oğlu Murad'a Frenk doktor tahsis edilmiş, Abdülhamid ise Osmanlı Rum doktorla yetinmek zorunda kalmıştı.

Murad'ın doktoru bilgisiz ve karakersiz Napoli'li Capoleone, kendisine emanet edilmiş genç şehzadenin zevk-u sefa arkadaşı olmuş, hiçbir arzusuna «hayır» deme gücünü kendinde bulama-

(*) Eski eserler Genel Müdürlüğünde bulunmuş, Nümismat derneği başkanı Sayın Cüneyd Ölçer'in bana şifahen verdiği bilgiye göre, V ci Murad'ın Masonik regalyaları Darphane Müzesinde bulunmaktadır. (C.L.)

mıştır. Rakı denen içkinin şaraba benzemediği, çok miktarda içilince ağır tahribat yaptığı bilinir. Bahtsız Murad'ın da başına gelen budur.

Abdülhamid'e tahsis edilen Rum doktorun ismi Mavrogeni Paşa idi. Genç Abdülhamid'in zevk arayışı Murad'la aynı olmakla beraber, sağlıksızdı. O da rakıyı seviyordu; ancak, bir gün şehzadenin rakı dozunu kaçırdığını gören doktor, ülkesinde ender görülebilecek cesaretle, vücut ve ruh sağlığını korumak istediği takdirde, içki içmemesi gerektiğini söyleyebildi. Ağabeyinde eksik olan, büyük irade gücüne sahip Abdülhamid bu ikaz üzerine tüm kötü alışkanlıklarını bir çırpıda bırakabildi. Böylece, İngiliz Masonluğuna kapılanmış Türkler tarafından suikaste uğratılan Abdülaziz'in yerine Murad tahta oturunca, daha ilk anından bu şerefli görevi yerine getirebilecek güce sahip olmadığı anlaşılmıştı. V inci Murad tam anlamıyla deli olmayıp, müzik aşkı dışında tüm entelektüel yeteneklerini yitirmiş, gücünü uyuklamak'a geçiriyordu. Önemli ne olursa olsun hiçbir olay onu uyku halinden uyandırmaya yeterli değildi ve durumu, açıkça, idiotizme doğru geliyordu.

Kendisi gibi mason olan komplocular V inci Murad'ı tahtta muhafaza edebilmek üzere olağan üstü gayret sarfediyorlardı. Enerjik bir sultan işlerine gelmezdi, ad'larına saltanat sürecek, onların sorumluluğunu kendi yüklenecek bir gölgeyi istiyorlardı. Ancak, bu gölgenin dahi, hiç değilse göstermelik irade gücüne sahip olması gerekiyordu, bahtsız Murad'da ise bu kadarı bile kalmamıştı.

V inci Murad'ın tahtta kaldığı üç aylık süre içinde ülkesini bir saat dahi yönetmediği bilinir.

Murad'ı tahta çıkaranlar, mecburen naibliği kardeşine teklif etmişlerdi, o da bunu kesin olarak red edince, bir gün karşılama bir şahin olarak çıkabileceğini ve Abdülaziz'in cinayetiyle suçlanabileceklerini bile bile, kendisini doğrudan tahta getirmişlerdi.

Abdülhamid yeni görevine layık mıydı? Kendisine şiddetle karşı olan (ve Fransız kamu oyunu karıştırmaya çalışın) Monsieur de Regla'nın çizdiği portreye bakalım:

«Aşırı ihtiyat, çalışma aşkı; belirgin zihin açıklığı, öngörü gücü; olayların esasına süratle inebilme;

yardım severlik; güzelin, cinsel tatminin, lüks ve konforun her türlü süsünün arayıcısı; kendi hakkında söylenebileceklerle çok ilgili; kan dökülmesi ile harpten nefret edici; kişisel ihtiyaçları için çok mütevâzi omasına rağmen çevresi için gösteriş ve rahat isteği; sahip olma ve emretme arzusu; olay ve usüllerde doğruyu ve âdili arama; tasavvufa, ilme yatkınlık.»

Görülebileceği gibi, M. de Regla dahi aleyhte yazacak fazla birşey bulamamıştır.

Şark'da çalışan sınıflar zenginlerden çok daha sağlıklıdır. Üst sınıfların davranışı Fuat Paşa'ya «balık baştan kokar» lafını söyletmiştir. Şark hastalığı ekmeğini kazanmaya mecbur olmayanların sibirarizm midir (rahat düşkünlüğü): Ata binmezler, seyahat etmezler, okumazlar. Onlar için dünyanın tüm zevki rakı şişesinde toplanmıştır; sarhoş olduktan sonra da akıl almaz âlemler tertip ederler. V inci Murad işte bu Şark Hastalığına yakalanmış, kardeşi ise, başarılı bir mücadele vererek Türkiye'nin en çalışkan Sultanı olmuştur. Düşmanları dahi bunu inkâr edemezler.

Tahta çıktığında halkının tümü bahtsız Murad'ın durumundaydı. Şerefli, fakat sonucu itibarıyla kötü bir harp Osmanlı'yı uyandırabilmişti. Berlin antlaşmasıyla İmparatorluğun toprak kaybına uğramış olmasına rağmen, Batı standartlarında silahlandırıldıkları takdirde, Türk askerlerinin neleri başarabilecekleri açıkça sergilenmiştir.

Sultan Abdülhamid Osmanlı İmparatorluğunun itibarını, kredisini arttırmaya çalışmış ve ülkesini kısa zamanda dünyanın en zengin ülkelerinden biri haline getirecek demiryolu ağını inşa ettirmiştir.

Sultan, aşılmaz gibi gözüken zorluklara karşı mücadele ederken, bahtsız Murad'ı aklına getiren kimse yoktu. Belki de Sultan Murad'ın şikayetlerinin dışarıya sızmalarının önlenmediği söylenebilir; ancak, bundan da daha yanlış bir iddia olamaz. Hiç değilse Ali Suavi'nin teşebbüsüne kadar Çırağan Sarayına bir değirmen kadar kolay girilip çıkılabiliyordu.

Kendi sınıfı ve ailesinin örf ve âdetlerine ve gençlik alışkanlıklarına uygun şekilde yaşamını sürdüren Sultan Murad, Abdülaziz ta-

rafından uygun şekilde yaşamını sürdüren Sultan Murad, Abdül-aziz tarafından inşa ettirilen deniz kenarındaki bu muhteşem saraydan ayrılmayı düşünüyordu. Dışarıya ulaştırılacak bir mesajı olsaydı, basit moda ve tuvalet ihtiyaçları veya arkadaş ziyaretleri için sık sık dışarı çıkan haremünün kadınlarını rahatça kullanabilirdi.

O zamanlarda, İstanbul'da esprili ve bilgili, İngiliz bir kadınla evli ve İngiliz Masonluğuna bağlı biri vardı. Bu kişi Genç Türk'lerin İslâmı yenilemeyi düşündükleri parlamenter fikirlere sahipti. Müslümanların çoğunlukta oldukarı ülkelerde parlamenter rejim, başka ülkelerde de olduğu gibi geçerli olabilir. Ancak, Hindliler parlamento rejimi istediklerinde, İngilizler parlamenter rejimlerde tüm seçmenlerin eşit olduklarına işaret ederek, «Siz ki Brahman'sınız, bir Müslümanı, Hristiyanı, Budisti, hatta alt kastlardan bir Hindliyi kendinize eşit kabul edecek misiniz?» diye sorunca, 200 milyon Hindli, parlamenter rüyalarından vaz geçtiler.

Türkiye için olay aynı değildir? Bir Türke, Ruma, Ermeniye Slava ve Yahudiye aşağıdaki konuşma yapılabilir:

«Bir Meclisle bir Senato istiyorsunuz, yalnız, bunların görev yapabilmeleri için tek devlet dilinde mutabakat gerek. Ayrıca, kanun önünde eşit olabilmeniz için, dinsel ve milli ayrıcalıklarınızdan vaz geçmelsiniz. Türkçeden başka dil konuşmamak üzere, Rumcadan, Ermeniceden, Slavcadan, İspanyolcadan vaz geçecek misiniz? Devleti ilgilendirmeyen her davada milli adâlet sisteminizden vaz geçerek tek adâlet olarak Türk adâletini kabul edecek misiniz? Genç Türklerin sizlere sunduğu işte budur ve Türk olmasına rağmen, Sultan bu durumu sizler için ret etme erdemine varmıştır.»

Bunların dışında, devleti tehlikeye sokmadan, parlamenter anayasanın yerleştirilebilmesi için vatan fikrinin kök salması, tüm Osmanlıların tek allenin ferdleriymiş gibi hareket etmeleri gerekir.

Oysa, vatan düşüncesi ne Hristiyanlarda, ne de Müslümanlarda gelişmiştir. Bir Rumla bir Ermeni birbirlerini kardeş görmezken, bir Türkle bir Arap hiç görmez. O kadar ki, «Türkün Araba davranışı gibi» deyimi dilimize geçmiştir.

Bu elverişsiz şartlarda bir parlamentonun toplanması Polonya'nın kötü tarihinin tekrarlanmasından başka sonuç vermez. Tek ırk

ve tek dinin egemen olmasına rağmen, Polonya Diet'inde mevcut 12 partinin herbiri ayrı istikametlerde dışa bağımlıydı. Türkiye de sonuçta aynı uçuruma yuvarlanmaz mıydı?

Rumlar Batıya, Slavlar Rusya'ya, Ermeniler İngiltere'ye bağımlı olmayacaklar mıydı? Hiçbir yöne bağımlı olmayan Türklerle Araplar dost olabilecekler miydi? Çoğunluğun dili olan Arapça devlet dili olabilir miydi? Şanlı tarihi ve İmparatorluğun diğer unsurlarından daha güçlü olan Türk elemanı yok mu olacaktı? Türkçe devlet dili olarak kabul edilse, Macaristandaki Macar - Slav çatışmaları tekrar yaşanmaz mıydı? Küçük azınlıkların konuştuğu Rumca ve Ermenice ise, devlet dili olarak hiç düşünülemez. Bu azınlıkların sahip oldukları ayrıcalıklar ile tarihsel ananeler vardır. Bunlar, Genç Türk denen birkaç ütöplastin tedbirsizce kendilerine takdim ettikleri sivil ve politik eşitliği dahi ret etmişlerdir. Mithat Paşa'nın ısrarı üzerine Sultan Abdülhamid tarafından kabul edilecek bir anayasanın uygulanması kısa zamanda tüm Avrupayı ateşe verecek bir iç harbi başlatacaktır. Zaten, anlaşmazlıkları ilk başından suyun yüzüne çıkaran parlamentoyu, Sultan derhal fesh etmiştir.

Ancak, anayasa iptal edilmemiş olup, sıkıyönetim ilanıyla askıya alınmıştır. Avrupa'nın ve Türkiye'nin genel durumu göz önüne alındığında, bu sıkı yönetim şarttır ve özellikle basın özgürlüğüne getirdiği bazı kısıtlamalara rağmen, uzun süreli olmalıdır.

Padışahın ölümü dahi bu durumu değiştirmez. Hiçbir Batılı devlet, Şark'ın barut fıçısına ateş verilmesini istemeyecektir. Gerçekten Mithat Paşa'nın Anayasası, ne Türkiye, ne de Rusya'da uygulanabilir. Rusya'da sorun sadece kitlelerin cehaletiyle ilgilidir. Bir - iki nesilin geçmesi bunların Batı düzeyine gelmelerine yeterli olabilir. Türkiye'de ise cemâatler entelektüel alanda geliştikçe, dillerine bağılılıkları artacak, sivil ve dinsel özgürlükleri daha da kıymet kazanacaktır. Dolayısıyla bunlara Mithat Paşa'nın anayasası ile, İngiliz Masonluğunun sevgilisi, parlamenter demokrasi-den başka birşey aramak gerekir. İşte, Ali Suavi Bey'le Genç Türk denen komitacılara karışmış, sözde vatanperver Rum, Ermeni veya Türklerden hiçbirinin anlayamadığı da budur.

Ali Suavi Bey çığın atılımından başarılı olabilseydi, herhalde Sultan Abdülhamid'e karşı acımasız olacak, o da amcası gibi intihar ettirilecekti. Bahtsız Murad'ın kesin ehliyetsizliğinin ispatı

için 24 saat yeterli olacak, hapishanesine iade edilecekti. Sonra ise, ne olduğu bilinmeyen, Abdülmecid'in üçüncü oğlunu tahta çıkarmak gerekecekti. Oysa, Abdülhamid kendini kanıtlamış bir Sul'tandır ve Avrupa taçlıları arasında en çok itibar gören ve sevilenlerden biridir. Kaldı ki, yerine kardeşi Mehmet Reşat Efendi tahta çıkırsa dahi, Avrupa onun da Mithat Paşa'nın anayasasını uygulamaya koymasına izin vermiyecektir.

Almanyanın güçlü ve diğer Avrupa ülkelerinin genel bir harbe hazır olmadıkları sırada Abdülhamid anayasa denemesini gerçekleştirmiştir. Bu anayasa askıya alınmasaydı, Türk parlamentosu Rusya ile harbi başlatacak ve peşinden tüm Avrupa ateşe verilecekti.

Zaten parlamentolar tarihsel hurdalardan ibaret olup basın görevi arttıkça geçerliliklerini yitirmekte dirler. Parlamentolar, sonuçta basının verdiği kararları onaylayıp onlara kanun gücünü vermekten başka birşey yapmazlar. Bu pahalı araçıdan vaz geçmek mümkündür ve uygar dünya gittikçe, özellikle özgür basın gibi garantilerle silahlanarak, direkt hükümet tarzına doğru yol almaktadır.

Kontrol mekanizması olmadan böyle bir özgürlüğe Türkiye tahammül edemez Reformcuların, yazdıkları böyle bir gereğin farkında dahi olmadıklarını gösterir. Her cemaat kendi ile meşgul olup şikayetlerinin hallini istemekte, ancak hiçbir geleceğini bir diğerine bağlamayı, bir an için bile olsa, düşünmemektedir. Oysa, bunlardan birinin yok olması hepsinin sonu olacaktır.

İstanbul'un, Türkiyenin tümü gibi, birçok kentten oluştuğu bilinir. Bu kentlerden biri Türk, diğeri Frenk, üçüncüsü Ermeni, dördüncüsü Rum, beşincisi Yahudidir. Her kentin kendi dili vardır; Sokak tabelaları dahi bu değişik dillerde yazılıdır.

Tümü ile ayrı hükümetleri adalet mekanizmaları olan bu kentler, birinde yangın çıkarsa hepsi yanacak kadar da birbirine yakındır. Bu nedenle, tek müşterekleri, birlikte finanse ettikleri itfaiye teşkilatıdır. Birbirlerine olan düşmanlıkları herkesçe bilinir düzeydedir ve Sultan olmasaydı, sürekli harp halinde olacaklardı. Bu duruma kendileri de yeterince vâkıf olarak, dili ne olursa olsun, hiçbir Osmanlı tebası, ülkesi için, imkânsızlığını gördüğü Cumhuriyeti istememiştir. Oysa parlamenter devlet, baş-

kani kalıtımla gelen bir Cumhuriyetten başka birşey olamaz ve çoğunluğun arzularını yerine getirmekle mükelleftir.

Türkiyede Arap ve Müslüman bir çoğunluğun emirleri ne olabilir? Hristiyan ya da Müslüman bir Osmanlı vatandaşı hiç bu soruyu sormuş mudur? Fransa'da yazdığımız için biz bu soruyu sorabiliyoruz ancak, peşinen Genç Türk komitelerinde bize kimsenin cevap veremeyeceğini de biliyoruz.....

... İstanbul karşılıklı aşağılama ülkesi olarak ün salmıştır....

Bundan sonra, Arlequin'de, Demosten Georgiades isimli fanatik bir Rum'un Sultan Abdülhamid'in tüm cemâatleri bir çatı altında toplayabilmek üzere, başı kendi olacağı, masonik bir teşkilâtı kurmak istediğine dair iddialarına yer verilmekte, ve keşke olay bu yönde gelişerek cemâat ve lonca delegelerinin üyeleri olacağı bir istişârî senato kurulabilse diye devam edilmektedir.

Sultan Abdülhamid başka hükümdarlar gibi kılıç kuşanmamaktadır ve ileri bir düşünür olarak karşımızdadır. Bir Osmanlı milletini yaratabilse, tüm Avrupa boyunda bir ülkeye emansipasyonu getirmiş olacaktır. Eğer İstanbul Halifesi «Cihad» peşinde koşan bir fanatik olup ülkesini yoksulluk ve barbarlık içinde muhafaza ederek sistemli bir şekilde uygarlığı ret eden biri olsaydı, İngiltere kılını kıpırdatmaz, Hindistan'daki Müslüman tebasına uygarlığı getirme pozunu sürdürürdü. Oysa, İran'la el ele, Hind Okyanusuna kadar sarkan, demir yolları ile bezenmiş zengin ve mutlu bir Türkiye onları çok rahatsız eder. Bu olasılığı önlemek üzere Türkiye'de bir iç harbe ihtiyaçları vardır. ve Mithat Paşa'nın anayasasının tekrar yürürlüğe konmasının bu amaçlarına hizmet edeceğini bilirler. Sultan Abdülhamid buna yanaşmıyacağından, tahta tekrar bahtsız Murd'ı getirmeye çalışmaktadır! ar. Anlaşılan, Ali Suavi'nin başarısız denemesi tekrarlanmak istenmektedir. Olayları birkaç kelime ile hatırlatalım:

Ali Suavi bir İngiliz kadınla evliydi ve Masondu. «Muhbir» adlı dergisinde üst düzeyden birini hedef aldığından sürgüne yollanmış, Mithat Paşa'nın aracı olmasıyla geri çağırılmış ve Sultan Abdülhamid'in çocuklarına öğretmen olarak tayin edilmiş, böylece de İngiltere'den ithat bir komployu gerçekleştirebilecek ortamı yaratabilmiştir.

İngiltere Büyük Elçiliği eski kapıoğanı ve drogmen'in kardeşi Stavrides ve başka meceraperest'lerle birlikte, tek muhafızı öldürerek Çırağan Sarayına girmiş ve direkt V inci Murad'ın dairesine yönelmiştir. Karşılarına çıkan ve ne istediklerini soran V inci Murad'a Ali Suavi'nin cevabı şoyledir: «Sen bizim yasal hükümdarımızsın; halkın tahttan inmesini istediği Abdülhamid'in yerine seni Padişah ilân ediyoruz. Gel de kendini sana inananlara göster.»

Murad, zamanın yanlış seğıildiğini beyan ederek teklifi ret edince, Ali Suavi onu zorla götürmek istemiş, bu arada Murad da, bir taraftan silahını çekerek, Yıldız köşkünden yardım istemek üzere bir harem ağasını yollayabilmiş. Yetişen zabıta kuvvetleri Ali Suavi'yi öldürmüşler, Murad'ı da odasına kilitlemişler ve aynı akşam Malta köşküne transfer etmişler. Serbest bırakılmak istemiyen, kendisine uzatılan tacı ret eden, onu kurtarmaya gelenlerin üzerine ateş eden bu mahkûmdan ne beklenebilir ki?... Herhalde, arada geçen yıllarla zihin açıklığı artmamıştır. Onu tekrar tahta çıkarmak isteyenler sâdece Abdülhamid'i tahttan indirmek isteyenlerdir.

Sultan Murad'ın olayı böylece özetlendikten sonra, risâlede, Murad'ın tahta tekrar getirilmesinin Fransız - Rus diplomasisini hangi açılardan etkileyeceği araştırılır. Daha sonra da, Osmanlı toplumunda «Bahşiş» müessesesi, Türk Ordusunun durumu, Pera Caddesindeki zevk-u sefa yuvaları incelenir, Pariste yaşayan Adülhamid düşmanı Osmanlılar ve terorizm denemeleri ile onları tutan sözde özgürlükçü Fransız basını eleştirilir, Girit ve Kudüs sorunları incelenir. Sonuçta da, özetle, İngiliz uşağı, birkaç yazarı barındıran dergi ve gazete!ere itibar edilmemesi istenir ve tarihsel Fransız - Rus dostluğu örnek olarak gösterilerek, Fransız Türk dostluğunun gereği vurgulanır.

Quatuor Coronati Araştırma Locası ve Muhabere emberi

Celil LAYIKTEZ

1884 yılında Londra'da, ilk Masonik araştırma Locası olarak, 49 kişilik asli azasıyla kurulan QUATUOR CORONATI Locasının Muhabere çemberine, günümüzde, yaklaşık 10750 K. ile Büyük Loca, Sp-rem Konsey, Loca, şapitr, araştırma ve eğitim localarından ibaret 27050 kadar muntazam Masonik kuruluş ye bulunmaktadır.

Quatuor Coronati Locası Muhabere emberinin üyelerine sunduğu başlıca hizmetler:

1. Masonik araştırma yapanları bir araya getirecek bir merkezin temini ile araştırmaların teşviki:

2. Araştırma sonuçlarını içeren tebliğlerin, ilgili mzakereleriyle birlikte, bir yıllık kitapta yayınlanarak üyelerine yollanması; (250 den fazla sayfası olan bu kitapta yılın başlıca altı konferansından başka Localarda konferans veya eğitim çalışmalarına malzeme olabilecek en az dört çalışma ve sene içinde araştırma merkezine sorulan ilginç sualler cevaplarıyla birlikte yayınlanır.)

3. Tükenmiş eski Masonik eserlerin tekrar bastırılarak araştırmacılara sunulması;

4. Masonik tarih, adetler, ritüeller, v.s. hakkında Loca

Sekreterine sorulan konuların imkân oranında cevaplandırılması;

5. Masraf karşılığında geçmiş yayınlardan fotokopi temini;

6. Muhabere Çemberi üyelerinin Loca toplantılarına davet edilmeleri.

Q.C. Locası Muhabere Çembe-

rine üyelik aidatı, yıllık kitabın yollanması dahil olmak üzere, ciltli kitap için ilk yıl 16, sonraki yıllar için de 10 £ dur. Ciltsiz kitap için aidat ilk yıl 13, sonraki yıllar için de 8 £ dur. İlgilenen KK. lerin Celil Layiktez K. le temas etmeleri rica olunur. Adres : P.K. 18 Yeniköy — İstanbul; Tel. :575 16 40

Kölelik Hakkında

Ziya UMUR

Kölelik, Masonluğumuzu yakından ilgilendiren bir konudur.

1723'te, J.T. DESAGULIERS tarafından tesbit edilmiş olan ve «Eski Mükellefiyetler» diye anılan, «Bir Masonun Mükellefiyetleri»nin üçüncüsünün son cümlesi şöyledir:

«Bir locaya âza kabul olunacak kimse iyi ve namuslu kimse olmak, hür doğmuş bulunmak, olgunluk yaşında ve aklı meleklerine sahip olmak mecburiyetindedir; esirler, kadınlar, ahlâkı bozuk ve mişvarları rezilâne olanlar localara kabul olunamazlar; mutlaka iyi şöhret sahibi olanlar kabul edilebilir.» (Tercüme: Muhtin Celâl Duru: Anderson ve Kitabı Franmasonluk Prensipleri, s. 32, 1956)

Tercüme, esasında fena değildir. «Mişvar» kelimesi «conduite» manasına kullanılmış, fazlaca eski görünüyor. Şimdi, tercümesi zor olan condüite karşılığında tavır, tavır, ve hareket, veya tutum diyoruz. ,

Fakat, bizim dokunmak istediğimiz kelime, buradaki «esirler» sözüdür. Bu kelime, fransızcadaki «serf» karşılığı olarak kullanılmıştır. İngilizce metinde «bondmen» deniyor ki, Redhouse'daki karşılığı: Erkek köle; topırağa bağlı köle'dir.

Fransızca «serf» karşılığı olmak üzere, Şemsettin Sâmî, evvelâ bir izah yapıyor: Avrupaca, kurun-u vustâ'da eshab-ı arazinin mülkü hükmünde olup çiftliklerle beraber alınıp satılan çiftci. Sonra, karşılığını veriyor: Memlûk, demir baş köle. (Memlûk, toprak kölesî manasına gelmektedir). Hem izah, hem karşılık çok doğrudur.

Anlıyoruz ki, «serf» kelimesinin tam bir Türkçe karşılığı olamaz, çünkü bizim hayatımızda «servage» denilen müessese vücut bulmamıştır. Biz, bugün, bunu ifade etmek istediğimiz zaman «toprağa bağlı köle» şeklinde söylüyoruz.

Ama, yukarıda verdiğimiz tercümede buna «esir» denmektedir.

Tercüme yapan Muhuttin Celâl Duru birader, bir sahife önce, şöyle bir mütalâa ileri sürmekte idi: «Bir dilden başka bir dile çevrilen yazılarda tamamıyla asla sadık kalmanın zorluğundan başka, orijinal yazının yazıldığı devirdeki lisan ve edebiyat inceliklerinin, örf ve teamülün, mecaz ve istiârelerin mahiyetini, yazıyı yazanların dini ve milli zihniyetlerini keşif ve tahmin edebilmek çok güçtür...»

Ve devam ederek diyordu ki, aslında, tercüme değil «translation», yani, mealen tercüme yapılmalıdır, v.s.

Birinci Mükellefiyetteki «libertin» kelimesini tercüme etmek için söylenen bu doğru sözlerden sonra, «serf» kelimesi için de aynı şeyi düşünmek lâzımdı. Serf, hakiki manası ile, köle, yani «esclave» demek değildir. Fakat, ortaçağdan itibaren, eski devirlerin köleliği, bin bir tesirin altında, değişik bir mahiyet kazanmış, artık toprağa bağlı, sûretâ ve nazari olarak hür, hakikatte eski köleden pek az farklı bir hale gelmişti. Binaenaleyh mason «hür doğmuş olmalıdır» dedikten sonra (free born = nes libre), köle olmamalıdır, demek için, esclave değil, serf kelimesini kullanmak mecburiyeti vardı. Bizim, bizde bulunmayan «serf» karşılığında, «köle» demekten başka çaremiz yoktu. «Memlûk» kelimesi hiç kullanılmayan bir sözdü. Ayrıca Türkcede, köle yerine esir demek, oldukça eski ve garip bir alışkanlıktı. Birde, «öz türkçe»nin araya girmesi ile «tutsak» haline gelen bu kelimeye, ileride tekrar temas edeceğim.

«Eski Mükellefiyetler» deki bu ifadeden başka «köle» meselesi, biz Masonları, daima alâkadar eden bir mefhumdur: «Hür Mason-

luk» diyoruz; teklif edilecek kimse «köle olmayacak», diyoruz. Mesleğimizi ilgilendiren bir kavram üzerinde, bir takım açıklamalar yapmanın lüzumlu olduğuna inanıyorum.

Evvelâ şu meseleye temas edelim: Biz, kendimize «hür Masonlar» diyoruz. Bu, İngilizcedeki «free Masons»'un tercümesidir. Fakat biz kelimeyi Fransızca «Franc-Maçons'dan aldık. Neden, Fransızcada «libres - Maçons» değil de «Franc-Maçons»? Bu mesele, uzun zaman münakaşa mevzuu oldu. Acaba, buradaki «Franc», toprak köleliğinden kurtulmak manasına gelen «franchise»'den mi alınmıştı?

Fakat, ortaçağ fransız metinlerinin hiç birisinde «franc Maçons» tâbiri bulunmadığına bakılırsa, Masonların, serflikten kurtulmuş kimse, manasına gelmediğini kabûl etmek icabeder. Demek ki, fransızcadaki «serf» sıfatı, sadece, İngilizce free sıfatının bir tercümesidir; ve biz de buna: «hür» demişiz.

Eski Mükellefiyetlerdeki «hür doğmuş olmak» şartının esası nedir?

Eski mükellefiyetlerin, 1737'deki ikinci baskısında, Mason olmayacaklar arasında «Hadım edilmişler» de var. 1723'daki birinci baskısında bulunmayan, 1756'daki üçüncü baskıda ortadan kalkmış olan bu şartın, niye ilâve edildiği anlaşılmadığı gibi, nasıl kontrol edileceği de belli olamamaktadır.

«Hür doğmuş olmak» kaydı da, münakaşa edilmiş ve münakaşanın sonu alınmamış bir meseledir... Şurası muhakkak ki, Mason hür olmalı, hem de, «anadan doğma hür» olmalıdır. Hürriyetini sonradan iktisabetmiş olan kimse, sanki, «serf» kalmış gibi, mason olamaz. Hür olmayan kimse başkasına tâbidir, müstakil bir insan olarak kabûl edilemez; halbuki mason, tamamen müstakil olmalıdır.

Malûm olan bir nokta şudur: «Sarf»'likten çıkarılmış ve hürriyetine kavuşturulmuş olan kimseler, eski mâliklerine veya efendilerine, şu veya bu şekilde bağlı kalmakta, tam manası ile müstakil ve muhtar sayılamamaktadırlar. Bugün kölelik, hakiki manada yoktur, ama başkalarına bağlı başkalarının tâbiyeti veya tahakkümü altında yaşayanlar her zaman olduğu gibi vardır; bunlar mason olmamalıdır.

Hattâ, bir haricinin, masonluğa alınması sırasında, yapılan tahkikat içinde «Mali bakımdan istikbalini emniyet altına almış mıdır?» suali, yalnız bu noktadan göz önünde bulundurulmalıdır. Mali bakımdan müstakil olamayan, şu veya bu kimsenin yardımına muhtac olan bir kimsenin, hele bugünkü günümüzde, tam manası ile müstakil, muhtar ve hür olabileceğini düşünmek zordur. Diğer taraftan bir insanın, yarın da zengin kalacağını temin etmek imkânsızdır. Şu halde Tahkikattaki soru, «istikbalini teminat altına almaması için hukukî bir engel yoktur», şeklinde düşünülerek cevaplandırılmalıdır.

XVII ve XVIII inci asırların adamları, eski çağ kültürü ile doludur. O zaman kanunlarımızı yazmış olanlar da böyle idiler. Romada «hür doğmuş hür» ile «âzadedilmiş hür» arasında farklar vardı. Birincisi **ingenuus** (anadan doğma hür), diğeri **libertinus** (âzatlı) Bu sonuncusu, âzadeden kimseye bağlı idi: **Libertus-Patronus**.

Eski mükellefiyetlerdeki «libertin» kelimesi, şüphesiz, latince **libertinus**'un fransızlaşmış veya İngilizleşmiş şeklidir. XVI nci asırda manası «âzatlı» idi. Sonradan iktisabettiği mana başka, burada, aslındaki mana ile kalmıştır, zannediyorum. Metinlerimizde, böyle eskimiş kelimeler az değildir. Sonraki asırlarda «libertin», serbest düşünen, vahyedilmiş kitaplara kendini bağlamayan kimse manasına gelmiştir, ama, bizde kastedilen o manası olmasa gerektir.

KÖLELİK HAKKINDA BİLGİ.

Bugün «kölelik» mefhumunu yadırgıyoruz. Kölelik fikri, insanîyet fikrine çok aykırı gibi görünüyor. Halbuki bugünkü zihniyetimiz, tarihin çok uzun devirlerine göre, fazla ileri bir zihniyetin ifadesidir. Bugün biz, Medenî Kanunumuzun 8 inci maddesindeki hükme bakarız: «Her şahıs medenî haklardan istifade eder. Binaenaleyh, kanun dairesinde, haklara ve borçlara ehil olmakta herkes müsavidir.» Bize ebedî ve ezeli gibi görünen bu prensip, nisbeten yenidir. Amerikan «İnsan Hakları Beyannamesi» ile, Fransız İhtilâli «Beşer Beyannamesi»nin ilân ettiği bu prensibin, uzun insanlık tarihi içindeki ömrü, sadece iki asırdır. Zaten burada söylenen eşitlik de hususî hukuku ilgilendirir, amme hukukunda yeri yoktur.

İnsanlık tarihinin, çok daha uzun süren çeşitli devirlerinde ve çok değişik yerlerde, tabii hukuka göre olmaması lâzım geldiğini söylediğimiz halde, bir çok medeniyetler, köleliği kabul ederler. Çünkü o devirlerin anlayışına göre, bir cemiyetin, «kölesiz» yaşayabileceği tasavvur edilmezdi.

Bugünkü telakkisine göre kölelik, ileri ve insanî saydığımız bir görüşle gayrı kabili telif addedildiği için, mese!â, eski Yunun cemiyetini san'at ve kültür kabiliyetleriyle tanımak iddiasında olanlar, oradaki köleliği, ictimai seviyelerine bir tezat olarak görmek istemişlerdi. Bu kadar hassas ve san'atkâr bir kavmin, kölelik gibi bir şeyi benimsemesi nasıl olurdu?

Halbuki san'at, hayatın tezahürlerinden yalnız birisidir, fakat kendisi değildir ve onun, sosyal, iktisadi cephelerini, bâhusus günlük hayatındaki çapraşıklıkları aksettirmekten uzaktır. Eski Yunanlıların altın devrinin büyük filozofları, Aristo ve Eflâton'un, kölelik hakkındaki fikirleri, bugünün en iptidai saydığımız insanların arasında bile yoktur. Eflâton'un ideal devlet olarak tasavvur ettiği piramidin en altını, büyük köle yığınları teşkil eder.

Başka türlü düşünülemezdi. Cemiyetin bütün maddi ihtiyaçları, hep köleler vasıtası ile görülür hattâ bugün yüksek meslek saydığımız, doktorluk, mimarlık, hocalık gibi meslekleri de onlar icra ederlerdi; çünkü, hür kimsenin, meslek icrası karşılığında para alması ayıp sayılırdı. Köleliğin menşesine baktığımız vakit, bunun, beşer tarihi ile başlamış, ve, kuvvetlerinin zayıfı ezmek arzu ve sevki tabiisiyle, kudret sahibi insanlar tarafından ihdas edilen, gayrı insaniliğin yarattığı bir tasnif olmadığını görürüz.

Kölelik, fazla iptidai ve medeniyet seviyesi çok düşük olan kavimler nezdinde (Mes. Pigme'ler, Sumatra adasındaki Ourang-Kutu'lar, Eskimo'lar, Avusturalya yerlileri) malûm değildir...

Küçük gruplar halinde göçebe yaşayanlar, kendi ihtiyaçlarını, dar bir kadrosu olan kendi aile fertleri vasıtası ile tedarik ederler. Bu fakir insanlar arasında sosyal sınıf denilen şey yoktur ve köle fikri orada teessüs edemez. Bu kadar iptidai hayat şartları içinde köle, faydalı bir yardımcı olmaktan ziyade, beslenmesi icabeden bir yük haline gelirdi.

Kölelik, inkişaf sahasını, kültürü oldukça ilerlemiş ve sosyal bünyesi gelişmiş olan topluluklarda bulur. Av ve tabiat meyveleri ile

geçinen topluluklarda kölelik, ya hiç yoktur veya, ilk ileri merhalede, ev işlerine bakan hizmetçi gibi, mahdut sayıda «ev köleleri» vardır. Roma'da söylendiğine göre kölelik, evvelleri, katledilmeleri âdet olan harp esirlerini muhafaza ederek (servare) onları satmak ve hizmetlerinden istifade etmek (servire) düşüncesi ile doğmuştur.

Köleliğin inkişafı ile kavimlerin ekonomik hayat sistemleri arasında daimî bir münasebet mevcuttur. Gerek Roma'da, gerekse, meselâ, eski Çin'de, köleliğin sür'atle yayılmasının en mühim sebebi, geniş ölçüde bir ziraat sisteminin tatbik edilmesi olmuştur. Amerika'da ise, şeker kamışı ve pamuk ziraatının yayılarak büyük sanayi haline gelmesi, XVII nci. XVIII inci ve XIX uncu asırlarda, siyahiler üzerindeki köleliği fevkalâde geliştirmişti.

Bütün bunlara göre kölelik, ahlâki düşüncelere değil, iktisadi şartlara bağlıdır ve, birbirine benzeyen iktisadi şartlar teşekkül ettiği vakit, mekân (Çin... Roma...) ve zaman (İlk çağ... XIV uncu asır...) itibarı ile pek muazzam farklara rağmen, aynı şekilde inkişaf edebilmiştir. Köleliğin yayılmasının, cemiyetin iptidailiği ile olan alâkası ise, aksine bir seyir tâkip etmektedir: Ekonomik ihtiyaçların fazlalığı, yani hayat seviyesinin yüksekliği, köleliğin gelişmesine sebep olur. Büyük köle grupları, ziraat veya hayvancılığın büyük sanayi haline gelmiş bulunduğu yerlerde teşekkül eder. O zaman köle, makine yerine kullanılan kol emeği olur; sefahat ve eğlencelere âlet edilir; gayrı insanî ve ağır muamelelere tâbi tutulur.

Roma'da köle sayısının muazzam şekilde artmasına doğrudan doğruya sâik olan, büyük arazi mülkiyetinin teessüsü ve köylülerin küçük ziraatten uzaklaşması; köleleri, sanayileşmiş müessese ve işlerde kullanmak âdetinin doğması; hususî ve umumî hayatta lüks ve gösterişin artması ile olmuştur; bütün bunlar iptidailik alâmeti değildir.

İmparatorluğun yıkılması ile kölelik, Roma'da, eski huzunu kaybetti. Fakat, ruhu itibarı ile köleliğe taraftar olmayan Hristiyanlık, köleliği lâğvetmedi. Bu da köleliğin, sosyal bir müessese olduğunu, ve Hristiyanlığın ahlâk anlayışı ile de tezat halinde bulunmadığını gösterir. Havvarî Paulis, kölelere, dünya üzerindeki efendilerine hulûs-u kalp ile itaat etmeği; efendilere de, kölelere karşı iyi muamele etmelerini tavsiye etmektedir. Her iki tavsiye

yede de, insanların insanlara kul olmalarını teşvik etmekten ziyade, bu suretle, öbür dünyada sevap kazanmaları için yapılmaktadır: İnsanlar, Allah indinde eşittirler. Şu halde iki grup insan arasındaki farkın mahiyeti hakkındaki zihniyet değişmekte, fakat, müessese, hukuken aynı kalmaktadır.

Orta çağın son devirlerinde kölelik, bir hayli gevşemiş ve yumuşamış vaziyettedir. Ancak, bu kilise ve manastırlarda bile köle kullanmakta mahzur görmeyen Hıristiyanlığın tesirinden ziyade, büyük ziraat ve ticaretin kalkmış, iktisadî seviyenin gerilemiş bulunmasından mütevellittir. O kadar ki, Hıristiyanlığın değiştirmemiş ve kaldırmamış olduğu müessese, yeni bir sosyal bünyenin ifadesi olan «feodalite»nin teşekkül etmesiyle, bım başka bir hüviyet aldı ve o zaman, toprak köleliği dediğimiz «servage» teessüs etti.

İslâm dünyasındaki kölelik, bu devrin şartlarına uygun bir müessesedir. Halbuki orada feodalite ve büyük arazi olmadığından, servage'den bahsedilemez.

Rönesans alâmetleri ile birlikte, ticaret ve iktisat sahalarında görülen büyük inkişaf, köle adedini yeniden arttırdı. O zamanlar girift bir hale gelmiş olan Avrupa cemiyeti ve bunun, dünyanın muhtelif mntıkları ile sıkı teması (harplar sebebi ile bile olsa), ticaret hayatının gelişmesine ve bu meyanda, köle ticaretinin yeniden revaç bulmasına sebebiyet verdi.

Nihayet, XVI ncı asırdan itibaren, Amerika'nın, büyük ziraat sahası haline gelmesiyle (bilhassa şeker kamışı ve pamuk), köleliğin, orada son büyük inkişafını göstermiş olduğunu ve bunun da XIX uncu asrın ortalarına kadar devam ettiğini biliyoruz. Afrika'da yerlilere revâ görülen muameleler, kölelikle ilgili değil, son derecede egoist istilâcıların yerlileri insan yerine koymamalarından doğan işkence ve zulümlerden ibaret «fiili» durumdur. (Bilhassa Congo ve civarları).

Bütün bunlar bize, kölelikteki gidip gelmenin muayyen iktisadî şartlara bağlı bulunduğunu gösterir. Sanayileşmenin ve zenginliğin arttığı her yerde ve devirde, bir sınıf halkın tahakküm altına girdiği inkâr edilemeyen bir vâkiadır. Buna bazan «kölelik», bazan «toprak köleliği», bazan «sanayi amelölüğü» denir. Hukuki vaziyetlerini tanzim eden pozitif kaidenin. Yani «kanun»un farklı görün-

mesi bizi fazla aldatmamalıdır: Romalılar gibi, mülkiyete konu bir mal sayılan «köle üzerinde hayat memmat hakkı vardır», deyip, köleye, nisbeten iyi muamele eden bir cemiyetle, «bütün insan'lar hür ve hukuk karşısında eşittirler» dedikten sonra, müstemleke halkını kırbaç altında öldüren bir cemiyet arasında mukayese yapmak lâzım geldiği vakit, elbette, pozitif hukuk kaidesindeki zarafet veya çirkinlikten ziyade, hayatın fiili tezahürleri ve neticeler daha ağır basacaktır. Bir çok defalar, mevzû hukuk kaidelerinin, yani uygulanan kanunların, yaşayan hukuku aksettirmedikleri malûm bir hadisedir.

DOĞUDA KÖLELİK

Kölelik, doğuda, hiç bir şeye sahip olmayan kimse nezdinde hürriyetin bir manası olmadığı insan cemiyetlerinde doğdu. Ya harp esirlerinin galipler tarafından, veya çocukların babaları tarafından satılmaları ile, yahut köle kadının çocuk doğurması ile köle olunuyordu.

Köle sayısı az olduğu ilk zaman'arda, vaziyetleri fena değildi. Yakın muhitlerden gelen, aynı lisanı konuşan bu kimseler, aile reisinin emri altında çalışan aile evlâtları gibi idiler. Mûsa'nın kanunlarına göre, kölelere fena muamele etmek yasaktı; aksi takdirde köle hür olurdu. Köleyi haksız yere öldüren, ölümle cezalandırılırdı. Bir Musevî, köle olmuşsa, altı sene hizmetten sonra kölelikten çıkardı.

Kra'ların kanununa göre köle haline gelenler:

- 1 — Borcunu ödemeyen kimse, alacaklısının kölesi olurdu;
- 2 — Büyük zaruret halinde satılan aile evlâdı veya aile ferdi, köle olurdu;
- 3 — Nihayet, harp esirleri köle haline getirilirdi.

Köle sayısının artması, onlara karşı muamelenin insafsızlaşmasına sebep oldu. Çünkü o zaman, büyük köle yığınları, mâlikin gözünden uzak, bir takım kâhyaların nezaretinde, insafsızca çalıştırılıyor, veyahut bir lüks ve gösteriş vasıtası olarak kullanılıyor. Mûsa'nın kanunlarına riayet edilmedi ve İsâ, merhamet dolu

olduğu halde, çok yerleşmiş bir müessese olan köleliği yasak etmedi. Sadece, «insanlar kardeşdir, birbirinize iyi muamele edin» demekle iktifa etti.

Eski Mısır'da; ticaret ve harp dolayısı ile köle olunurdu. Harp esirleri, devlet kölesi haline getirilir; umumî işlerde çalıştırılırdı. Mısır'ın çok büyük inşaat işleri bunlara gördürülmüştü.

Çin'de ve başka yerlerde de, kölenin durumu o kadar kötü değildi. Biz bugün, kölelik deyince, sanki, eziyet içinde yaşatılması şart bir kişi tazavvur ediyoruz. Hakikatte böyle değildir. Her şeyden evvel düşünülmesi gereken ev köleleri, bir evin emektâr hizmetçileri gibi iyi muamele görürlerdi. Köle sayısı çok arttığı müstesna zamanlarda, bazılarının aşırı kötü muameleye tâbi tutulması mümkündü. Ama, mal bile olsa, pahalı bir mal olduğu da unutulmamalıdır. Nasıl ki bugün, gladiator sözünü duyduğumuz vakit, birbirini muntazaman öldüren, arslanlara atılan insanları düşünürüz. Halbuki, gladiator'lar, sirk oyunlarını tertipleyen müteşebbislere faaliyetlerini kiralayan insanlardı. Bunların faaliyetleri ölümle bile neticelenebilirdi. Fakat zannedilmemelidir ki, her gladiator mücadelesinde, taraflardan birisi ölü, diğeri sakat çıkar! Öyle olsa idi, buna gladiator dayanmazdı Bugünkü boks veya pankreas güreşi, hattâ futbol gibi sporlara benzeyen bir faaliyetti. Diyebilirim ki, bugünkü boğa güreşlerinde ölüm ihtimâli, gladiator'ların ölüm ihtimâlinde daha az değildir.

Kur'ana göre, müslümanlara köle muamelesi etmek yasaktır; mâliklerin, müslüman olmayan kölelere iyi muamele etmesi lâzımdır ve kölenin âzadedilmesi teşvik edilmektedir. Fakat, İslâmiyet de, Hıristiyanlık gibi, köleliği yasak etmemiştir. Müslümanlar nezdinde köleliğin daha insanî ve yumuşak bir müessese olmasının sebebi, her halde, köle sayısının azlığı ve köle unsurunun, hiç bir zaman bir sanayi ve lüks mataı haline gelmemiş olmasıdır. İktisadî şartlar buna imkân vermemiştir.

Peygamberin ilk devirlerinde, harp esirlerinin köle haline getirildiğine dair bir işaret yoktur. Fidyeye karşılığında geri verilirlerdi. Müslümanlar arasında böyle bir uygulama, Haçlı Seferleri sırasında doğdu. O vakte kadar, çok büyük ve zengin aileler nezdinde, sadece Afrika'dan satın alınmış siyahiler köle olmakta idi. Osmanlılar nezdinde, zenci köle'ler, Çerkes ve Gürcü köleler vardı. Bunlar da ev hizmetlerinde kullanılırdı. Sarayın bazı mühim hiz-

metleri bu kölelere tevdi edilirdi: Zencî Kızlar Ağası; Ak kapu Ağası, v.s. gibi.

1854'ten itibaren Abdülmecit, daha sonra Abdülâziz, köleliğin lâğvı için fermanlar çıkarmıştı. Bugün bize uzak bir hayâl gibi görünen kölelik, sadece, son 60 seneden beri, tamamen kalkmıştır. Bazılarımız belki de hâlâ, siyahî Sûdanlıları, esmer Habeşleri ve evlerdeki câriyeleri hatırlayabilirler.

Roma'daki, veya XVIII ve XIX uncu asırların Amerika'sındaki köleliğin aksine, Osmanlılarda kölelik, mühim bir rol oynamıştır.

Osmanlı devletinin ekonomik bünyesinde köleliğin rolü yoktur. Çünkü Osmanlı devletinde bir ziraat sanayii ve çok büyük çiftlikler (latifundum) teşekkül etmemiştir. Bizim büyük arazi, gibi gördüğümüz şeyler, hakikatte son derecede mütevazı genişlikte arazilerdir. Ayrıca bunlar, miras yoluyla intikal eden mâmelekler olmamış, Padişaha avdet etmiş veya vakıf olmuştur. Bazı zengin Osmanlı devlet memurlarının çok sayıda, köleleri olabilirdi ama bunlar, kalabalık bir hizmetkâr grubundan farklı değildiler.

KÖLELİK — ESARET

Bütün bu söylediklerimden çıkan, ve bir az önce işaret ettiğim bir mana üzerinde durmak istiyorum: Kölelik ile esaret, birbirinden çok farklı kavramlardır.

Ritüellerimizde, hemen muntazaman bir «tutsak» sözüne rastlıyoruz. Bu, eski «esir» kelimesinin «öz türkçe»sidir. Esir, kelimesi ise, Fransızcadaki «esclave» kelimesinin karşılığı olarak kullanılmak istenmiş, hakikatte, Fransızcadaki «captif» veya «prisonnier de guerre» manasınadır. Esclave karşılığı ise, «köle»dir.

İkisi arasında, uçurumlar kadar fark var, Her şeyden evvel kölelik «hukukî» bir durumdur; bir kimsenin, hukukî manada şahıs, yani hak sahibi olmadığını, aksine, mülkiyete konu olabilen bir «mal» olduğunu ifade eder. Köle olmanın tek sebebi, «harp esirliği» değil, daha ziyade doğumlar olduğu gibi, çok defa, ceza sebebiyle, veya satılarak köle olunur.

Tanzimatçılardan beri (Sami Paşa Zade Sezai'nin «Sergüzeşt'inde

olduğu gibi), «câriye»'ye, köle değil «esir» denmesinin sebebi, yanlış bir tercümedir. Belki de, İslâmiyetteki kölelikle, batı dünyası köleliğinin aralarında farklar olmasındandır. Köle sözü, yanlış ta olsa, kötü muameleyi ve işkenceyi hatıra getirir; esir sözü daha yumuşak görünmüş olabilir.

Şimdi bir de, «esir» yerine «tutsak» deyince, tam ve çiğ manası ile «üzerine maddeten el konmuş», yakalanmış gibi oluyor; kölelikteki «hukuki» durum tamamen ortadan kalkıyor, sadece fiili ve maddi bir hareket ifade edilmiş oluyor; masonik yazılardaki bazı cümleler tuhaf bir mana kazanıyor. Meselâ «esirlikten hürriyete geçilmiş» oluyor. Halbuki esir, yakalanmış bir düşmandır, ama hukukan hürriyeti vardır. Başka yerlerde, «insan zekâsının

tutsaklığı» gibi tâbirlere rastlıyoruz.

Acaba neden, biz, «hukuki» olan kölelik ile, «fiili» olan esirliği birbirinden ayıramıyoruz?

Ben bunu, hukuk anlayışımızdaki zaafıta görüyorum, Biz, «hukuki ile fiili» arasındaki farkı, lâıyıkı ile idrâk edemiyoruz.

Hukuki olan köleliğin ortadan kalkması, yine «hukuki» bir muamele olan «âzad» ile mümkündür: Manumissio. Meselâ bir harp esiri fırsatını bulup kaçsa, fiili vaziyet sona erdiği için, artık esir değildir. Halbuki bir köle kaçsa, hür olmaz, «kaçak köle» (servus fugitivus) olur. Hattâ bir köle, mâliki ile olan münasebetini tamamen ortadan kaldırırsa, mâliki faraza, öldüğü için hiç kimsenin mülkiyeti altında bulunmasa, onun kölelik sıfatı yine zâil olmaz, res nullius, yani, sahipsiz mal olur: Tıpkı denizdeki balık; havadaki kuş gibi...

Bir köle. fiilen hür gibi yaşasa bile; hukukan yine köle kalır. Köle olmak kanaati; bizzat onun kafasında da hâkim olur.

Türkiye'de biz, fiili vaziyet ile, hukuki, vaziyet arasındaki farkı, çok defa, göremiyoruz.

Romalılar, köle isyanlarına karşı üç defa muharebe etmek mecburiyetinde kalmışlardı.

Birincisi, M.Ö. 139-132 senelerinde, Sicilia'da çıkmış bir isyandı. Kölelerin reisi Eunus, dört Romalı kumandanı yenmiş ve geniş bir saha üzerine yayılmıştı. Fakat, sonunda consul Flavius Flaccus, onları mâğlûp etmişti, Eunus, haça gerdirilerek öldürülmüştü.

İkincisi, M.Ö. 105'ten 101'e kadar, yine Sicilia'da çıkmış bir isyandı: Köle Tryphdnus'un başkanlığında, bütün Sicilia'yı tahrip etmiş, fakat sonunda Lucullus tarafından mağlûp edilerek, son reisleri Athenion ile birlikte hepsi öldürülmüştü.

Üçüncüsü bu isyanların en mühimi idi. Roma bu isyanda, büyük bir tehlike ile karşı karşıya kalmıştı. İsyancı kölelerin reisi, meşhur Spartachus, M.Ö. 113 civarlarında, Trakya'da doğmuştu. Kendisi, Afrika'nın şimalindeki Numidia'lı idi. Rivayete göre asil bir ailedendi. Roma ordusunda, hizmet görürken kaçmış, yakalanıp köleliğe (esirlik değil!) mahkûm edilmişti. Son derecede kuvvetli olduğu için gladiator'luk mesleğine ayrılmıştı.

M.Ö. 73 senesinde, bazı arkadaşları ile birlikte, hapis haneden kaçmış, etrafına bazı maceraperestleri, kaçak köleleri toplamış, Napoli taraflarını yağma ederek, yavaş yavaş, etrafında, 70.000 kişilik bir kuvveti bir araya getirmişti. Sırası ile. Praetor Clodius'u, consul Varinus'u ve consul Cossinius'u mağlûp etmişti. Roma'yı ele geçirmesi ihtimâli yoktu. Tek ümidi, İtalya yarımadasından kaçıp, tekrar Trakya'ya dönmektir. Orada hür değil «serbest» yaşayabilecekti.

İtalya'nın şimaline kadar geldikten sonra, Roma'lılardan intikam almak isteyen bazı yardımcılarının zoruyla geri dönmüş, yine harbe girmiş, Roma'yı ele geçirmeğe çalışmıştı. Fakat, köle ordusu içinde ikilik çıkmış, Crassus'un çok üstün kuvvetleri karşısında mağlûp olmuş, etrafı sarıldığı için Sicilia'ya geçememiş, son bir muharebede yakalanarak öldürülmüştü. Harpte 40.000 köle öldürülmüş geri kalan idam edilmişti.

Bütün bu isyanların hiç birisinde, kölelerin takip ettikleri gaye, hürriyete kavuşmak fikri olmamıştır. İşin bize garip gelen tarafı budur. Köleler, mâliklerinin zulümlerine, fena muamelelerine karşı isyan ederler, fakat bununla «hür şahıs» haline gelmeği tasavvur edemezlerdi. Yani, bütün muharebeleri ve harbi kazanmış olsalar bile, sonunda yine, «hür kimse değil, «esir köle» veya kaçak köle» (servus fugitivus) olarak kalırlardı. Hürriyet durumunun iktisabı için bir tek yol vardı: Mâlik tarafından «âzad» edilmek! O zaman, «hukuken» hür olurlardı. «Fîili» bir hürriyet durumuna girdikleri zaman, kendileri dahi, kendilerini hür kişi telakki etmezlerdi.

Kardeşlik Üzerine

Derleyen : Raşid Temel

«Bir dostluğun kurulduğu kesin ânı kati olarak bilemeyiz. Damla damla dolan bir kaptaki olduğu gibi, nihayet son bir serî sevgi ve şefkatte, nihayet kalbi taşıran bir damla olabilir.» diye James Boswell yazıyor.

Biz Masonlar kendimizi bir kardeşlik toplumu olarak kabul ediyoruz. Loca içinde olsun, loca dışında olsun, birbirimizin arkadaşlığından zevk duyuyoruz. Değişik derecelerde toplantılara iştirak ediyoruz, sosyal işlerde birleşiyoruz, loca dışında birbirimizi arıyoruz, hepimizde muhakkak varolan kusurları müsamaha ile kabul ediyoruz. Bütün bunları yapıyoruz çünkü kardeşiz,

Loca çalışmalarımızda kardeşler olarak toplandığımızı kabul ediyoruz. tatil günlerinde beraber olmaktan zevk alıyoruz, etnik görgü ve kültürümüze dikkat ediyoruz ve bütün bunları kardeşlik ruhu içinde yapıyoruz. Biz Masonlar kardeşizdir ve kardeşlik sevgisini uygularız. Bunda kimse hataya düşmemelidir.

Hakiki bir Mason iki basit gerçeği öğrenmiştir :

Evvvela hürriyet olmayan yerde Mason locası olamaz, sonra da taassup olan yerde Masonluk olamaz. Ulu mimar bizi et ve kandan yapmıştır. Gözlerimizin rengi değişik olabilir, derimizin boyası değişik olabilir, uzun veya kısa

olabiliriz, cüsseli veya dal gibi ince yapılı olabiliriz. Tanrıya değişik şekillerde ibadet edebiliriz, değişik klüpleri tutabiliriz. Yani ne olmuş? Bizi değişik yapan şeyler bizi birleştirir. Biz değişikiz çünkü O bizi değişik yaratmıştır.

Hiç düşündünüz mü, hepimiz aynı olsaydık bu dünya nasıl bir yer olurdu? Ne kadar iç sıkıcı, tamamen ve sadece sıkıcı. Öyleyse etrafımızda, dünyada ve Masonluk dünyasında biz değişikiz. Ama bu değişiklik bizi yaşayan ve hareketli bir aile yapar.

Kardeş olduğumuzu ilan ettikten sonra, Bizi böyle yapan şey nedir? Bu sevgi hissi nereden çıkmaktadır? Masonlar kimlerdir? Biz neyiz? Masonlar olarak biz başkalarını etkileyen kimseleriz. Biz Masonik derecelerin içindeki büyük ahlaki dersleri uygulayan kimseler olarak biliniriz. Ama sadece derecelerin alınması bizi Mason yapmaz. Derecelerin alınması bizlere fırsat verir, bizi yerimize yerleştirir. Böylece öğrendiğimiz hakikatleri her yerde tatbik ederek Mason oluruz. Bu işleri yaparken de kardeş oluruz. Bu işin felsefesi güzel, uygulaması da şerefli.

Eskiden, bugün olduğu kadar

Masonluğa karşı olan bir devirden geçmemiştik. Bu ise, Masonluğu hizmet verecek bir yer olmaktan ziyade, kullanılacak bir kuvvet olarak tanıyanlara bir karşı koymadır. Ruhi ve cismani despotizm bir yanda, demokrasi ve hürriyet öbür yanda, bu ideolojik çekişmede insanlar arasında anlayış ve köprü kurmada başka hiçbir müessese bizden daha iyi teçhiz edilmemiştir. Hayatın gerçeklerini arayıp bulmanın güç olduğu bir zamanda, bunları her Masonun kendi arayıp bulmasını kabul ediyoruz.

Bir insanı Hür masonluğun yemin kürsülerine götürebileceğimizi de biliyoruz, ama o bu hakikatleri aramakta gayret sarf etmeyi ret ederse, o zaman iç sükün, ahenk ve Allah sevgisini bulmayı ümid edemez.

Bize ilk sorulan soruyu hatırlayalım. «İlk defa nerede Mason oldunuz?» cevap «Kalbimde.» idi. Evvela kalbimizde Mason olamazsak, doğru ve tam bir Mason olmayı ümid edemeyiz. Öyleyse evvela kalbimizde Mason olmamız lazımdır. Dereceleri aldıktan sonrada, bütün uyanık saatlerimizde buna göre yaşayıp hareket etmeliyiz. Bu mantık bugün olduğu gibi, Masonlu-

ğun lejander şekilde doğduğu Süleyman mabedinin yapımı zamanında da geçerli idi. Bu kavram hiçbir zaman değişmeyecektir, çünkü o bizim inançlarımızın ruhudur.

Albert Pike diyor ki:

«Alicenap insan, kardeşler arasındaki münakaşa ve kavgalara çok üzülür. Sadece alicenap olmayanlar uyumsuzluklardan zevk alırlar. İnsanları birbiri hakkında kötü düşünmeye sevk eden çaba, bir insanın yapabileceği en aşağılık iştir. Komşusu hakkında iyi düşünmek, güçlükleri şiddetlendirme yerine sakinleştirmek, baskı altında olanları veya ihmal edilmişleri koruyup bir araya getirmek, dostların düşman olmasını önlemek, düşmanları ise dost olmaya razı etmek bir Masonun üzerinde çaba harcaması gereken görevleridir. Bunları yapmak için evvela kendi ihtiras'larını kontrol etmesini bilmeli ve sabırlı olmalıdır. Ne kusur işlemede aceleci olmalı, ne de hiddete şiddete hevesli olmalıdır. Çünkü hiddet ve şiddet basiretin profesyonel düşmanıdır. O doğrudan bir fırtınadır ki, bunun içinde bir insan kendi sesini duymadığı gibi, durumu kurtarmak için

dışarıdan müdahale eden bir sesi de duyamaz.»

Kendimizi geliştirmek için içimizde saklı olan kuvvetleri bulmalıyız. Masonluk yüzyıllar boyunca insanları buna teşvik etmiştir. Mason olarak evvelce aldığımızdan daha içten ve daha samimi olarak, kendimizin ne olduğunu ve yaşamımız süresince neler yapabileceğimizi öğrenmeye çalışmalıyız.

Eğer Masonlar olarak içimizdeki gizli kabiliyetleri keşfedemezsek, Masonluğun derslerinde, alagorileri de, sembollerinde, kardeşliği de sıfırdır. Öyleyse

kendimizi araştıralım,
Kendimizi tarif edelim,
Kendimizi islah edelim.

Kardeşlik ucuz birşey değildir. Herkes kardeş olamaz. Kardeş olmak için ona layık olmak lazımdır. Layık olmayanların kardeşliği boş laftır ve hiçbir işe yaramaz. Eğer biz kardeş Masonlar isek evvela dost olalım. Başta dediğimiz gibi kabı dolduracak sevgi ve şefkat damlalarını esirgemyelim. Bu sevgi ve şefkat damlaları içinde nihayet kalbi taşırın bir damla muhakkak olacaktır.

Sezar, Takvimler ve Kargaşa

«BAZI MASONİK OLAYLARIN KRONOLOJİK SIRASINA
KARGAŞA SOKAN TAKVİMİN DEĞİŞKENLİKLERİNE
EĞLENCELİ BİR BAKIŞ»

Yazan : Lionel A. Seemungal

Özetliyen : Mişel Margulies

Masonik araştırmalara meraklı genç masonun, M.S. 1800'den evvelki tarihler konusunda aklının karışması kaçınılmaz bir akıbet tir. Bu, pek genç olmayan masonların da başına gelmiştir.

Eski çağlardaki seleflerimizin hazırladıkları bazı listelere bakınca, tarih konusunda rakam veya kronolojik sıra mevhumlarından hiç haberleri yokmuşçasına, aynı senenin içinde daha sonra gelen ayları evvel yazdıklarını görüyoruz. Üstelik bu değişiklikler o derece rastgele yapılmış ki, bir sistem tesbit etmek dahi mümkün değil. Daha

da kötüsü, İngiltere'deki bazı tarihleri takiben, aklımızı daha da karıştırmak için olacak, «OS» veya «NS» harfleri görülmektedir.

Bu satırların yazarı, yukarıda bahsi geçen meraklı genç masonlardandı ve bu bulmacayı çözmeyi de aklına koymuştu. Araştırmaları esnasında gördü ki, masonik yazarların arasında en büyükleri dahi bu konuya hiç eğilmemiş ve Gould, Coil, Mackey ve daha bir çoğunun yazılarında tarihler hakkında korkunç gaflara rastlamak mümkün.

Kargaşanın temelinde bizlerin bugün tek ve sabit bir takvim kullanmaya alışık olmamız yatmaktadır. Bu takvimin adı Gregoryen takvimidir ve bu adın takılmasının sebebini ileride göreceğiz. Bizden evvelkilerin aynı anda iki, bazen de üç takvim kullanabilecekleri herhalde hiç aklınıza gelmemiştir. Oysa, M.Ö. 46 ile M.S. 533 yılları arasında Avrupa'nın büyük çoğunluğunda tek takvim olan Julian takvimi kullanılmakta idi ise de, M.S. 533 ile 1582 yılları arasında iki takvim kullanılıyordu; M.S. 1582 ile 1800 arasında ise aynı anda kullanılan takvim adedi üç idi. Organize franmasonluk da bu son devreye rastladığından muhteşem kargaşalara hazırlanabiliriz. Milattan önce 46 yılında Sosigenes adlı bir Yunanlı kronoloji mütehasssısı, Roma İmparatoru Jül Sezarı, halkına yeni bir takvim olan Julian takvimini empoze etmeye ikna etti.

DİONYSIUS'un MÜDAHALESİ

Hristiyan dinini devlet dini olarak tanıyan ilk Roma İmparatoru Konstantin olduğuna göre, Kilisenin de Julian takvimini kabul etmesi kadar doğal birşey olamaz. Kabul yılı olan M.S. 325'ten itibaren iki asır boyunca bu takvim uygun görülerek tat-

bik edilmiş. Ancak, M.S. 533 yılında Dionysius Exiguus (Küçük Dionysius) Julian takviminin halk için yeterli fakat Kiliseye uygun olmadığını ileri sürer ve kilisenin ileri gelenlerini ikna etmeğe muvaffak olur. Dionysius'un önerisi, yılları 1 Ocak'tan değil de İsanın ilkah gününden başlatmak idi. Geleneksel olarak İsa Peygamberin doğum gününü olarak kabul edilen 25 Aralık tarihinden 9 ay düşerek Yılbaşı olarak 25 Mart tarihine ulaştı.

Bu yeni «yıl» derhal bütün hukukî ve dinî belgelerde kullanılmaya başlandı. «Exiguus» takviminde yıl 1 Ocak'ta değişmeyip 24 Marta kadar aynı yıl devam ediyordu. 25 Mart tarihinde ise yılın sayısı «bir» artırılarak sene devrediyordu.

Bu «Exiguus» metodu Julian takvimine ilaveten kullanıldığı için korkunç bir kargaşa yaratılmıştı. Bu takvimle 25 Mart 1738, 24 Mart 1737'i takip eden gün oluyordu; 31 Aralık 1737 ise 1 Ocak 1737 gününden bir evvelki gün oluyordu çünkü bu çılgın takvim, seneyi ancak 25 Martta değiştirecekti.

Bu çıkmazdan kurtulma yolu birçok alimin kafasını yormuştur. Sonunda birisi yılın sayı değiştirmesi gereken yerde bir ihtar koymayı önerir. Şöyleki, 1. Ocak 1737 (ki aslında bu 1 Ocak 1738

idi) 1 Ocak 1737/8 şeklinde yazılıyor ve bunu takip eden her güne de aynı ilave konuyor. Bu durum 24 Marta kadar devam edip o tarihte artık ilaveye gerek kalmıyor, çünkü 31 Aralığa kadar karışıklık yok.

Doğruluğu tesbit edilmiş yazılarda, matbaa mürattiplerinin o devirlerde ciddî ruhsal bunalmalar geçirdikleri okunmaktadır, ancak bu bizim konumuzu ilgilendirmez.

Şimdi bütün bu yukarıdakileri akılda tutarak, John Pine'nin 1747 tarihli Localar Listesi'ni tetkik edelim. Pine tahsil görmemiş değildi, sadece Julian-Exiguus takvimini tatbik ediyordu. Misal olarak Parham Locasını alalım. Bu loca Listede 31 Ocak 1737'de kurulmuş gibi görünüyordu, ama bu aslında 31 Ocak 1738 oluyor. Ancak Pine Birader «31 Ocak 1737/8» diye yazmaya lüzum görmemiş çünkü Listedeki daha evvel gelen iki tarihe bakanlar bunların «23 Aralık 1737» ve «16 Ocak 1737» olduklarını görecekti; dolayısıyla, o 1737 bir ocaktan itibaren 1738 manasını taşıyor... Ööyle ya, kim olsa bunu görebilirdi. Ancak, Pine Biraderin göremediği, Exiguus takviminin beş sene sonra İngilterede öldürücü bir darbe yiyeceği, insanların bu takvimi unutacağı ve kendisinde tarihleri düzgün

bir sırada yazmaktan aciz bir geri zekâlı sanılacağı idi.

Böylece, Gould ve daha birçok Masonik yazarın «1737» demesine rağmen biz Parham Locasının 31 Ocak 1738 tarihinde kurulduğunu biliyoruz. Amma, mutlak doğru tarihi biliyor muyuz? Hatırlayacaksınız biraz yukarıda Julian - Exiguus takviminin 1752'de yediği öldürücü darbeden bahsetmiştim. Yunanlı Sosigenes'i de hatırlayacaksınız. İşte Sosigenes devasa bir güneş saati inşa etti ve senenin 365 1/4 gün olduğu hesapladı... O günler için oldukça iyi bir hesap, Tabii, bu çeyrek gün oldukça biçimsiz idi.

Çeyrek gün boyunda özel gün olamaz ki. Bunun üzerine Sosigenes dahiyane bir buluş olan dört senede bir, bir gün ilave etmeyi buldu. Maalesef, dünyamız güneşin etrafında 365 1/4 veya buna benzer uygun aralıklarla dönmeye yanaşmıyor. Aslında bir güneş turu 365, 242196 gün sürüyor. Bu demektir ki Sosigenes her sene, bir günün 0.007804'ü kadar hataya düşmüş oluyor.

İyi amma, başka ne bekleyebilirsiniz ki? O tarihte ne kendisinin ne de başkasının desimaller hakkında hiç bir fikri yoktu.

Olsa da neye yarıyacaktı ki? MDCCCLXIII gibi salak bir rak-

kama desimal nasıl ilave edilir? Böylece Sosigenes takvimini biraz uzun tutmuş oldu ve Julian takvimi, yavaş giden bir saat gibi, her sene günün 0.007804'ü kadar geri kalmaya başladı. Şimdi, bu günün 0.007804'ü çok gibi görünmeyebilir amma her 128.13941 senede bir gün ediyor. Ve Julius yeni takvimi M.Ö. 46'dan başlattığına göre M.S. 82'de bu takvim bir gün geç kalmıştı bile. Ve bizim Dionysius bu konuda birşey yapacağına, bildiğiniz gibi gidip yıl başını 25 Martta kaydırarak Julian takvimini büsbütün kargaşaya boğmuştu.

Bu konuda ilk pratik teklif tarihçi ve alim bir papaz olan İngiliz Venerable Bede'den geldi.

Ta M.S. 730 senesinde takvimin 24 gün geride olduğunu ve birşeyler yapılması gerektiğini savundu. Ancak Roma'dan bu kadar uzaktaki bir papazın lafını kim dinlerdi ki. Aradan 850 sene geçtikten sonradır ki, bu Julian takvimi üzerinde olumlu bir tadilat yapıldı. Aloysius Lilius ve Cristoforo Clavius adlı iki İtalyan, Roma'da oturduklarından, Papa Gregory XIII'ü ikna etmeye muvaffak olurlar. Papa da Julian takviminden 10 gün atılacağını ferman eder, Ferman gereğince 4 Ekim 1582 gününü takip eden gün 15 Ekim 1582 diye adlandırılacaktı. O gün

bugün hepimiz bu takvimi kullanmaktayız ve adının da Gregoryen takvim olduğuna şaşmıyacağınızı biliyorum.

Ancak, o tarihte İngiltere kraliçesi ile Papanın araları açık olduğundan, İngiltere hala Exiguus'un tadil ettiği Julian takvimine devam etti ve bu 170 yıl boyunca, İngiltere'yi Avrupa'ya nazaran geride bıraktı.

Nihayet 1752 yılında bu duruma bir çare arandı. İngiltere Kralı George II, memleketinin Avrupa takvimine nazaran 11 gün geride olduğunu görerek, İngiliz takviminden 11 gün düşülmesini emretti. Ancak İngiltere'deki muhafazakârlar yeni takvimi kullanmak istemiyorlardı. Bunun üzerine, Julian takvimi kullanılınca tarihi takiben «OS» (old style-eski stil) ve Gregoryen takvimi kullanılınca da, tarihi takiben «NS» (new style-yeni stil) harfleri konması önerildi. Bu kararı takiben çok kısa zamanda Julian takvimi kullanılmaz oldu ve tamamen unutuldu.

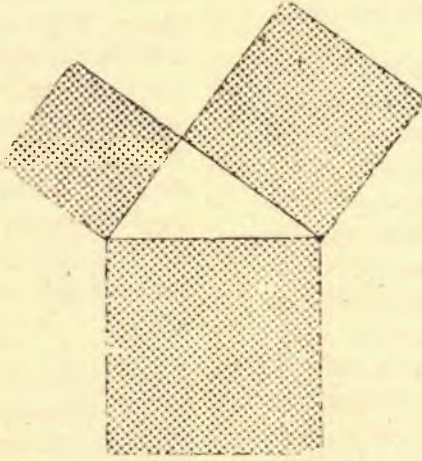
Şimdi bütün bu olayların ışığında ilk misalimiz olan Parham Locasına dönersek :

Parham Locasınının 31 Ocak 1738'de kurulduğunu ifade etmiştim. Ancak, bugünkü takvim 14 sene sonra tatbik edilmeğe başladığından, ve o ta-

rihte 11 gün düşünül­düğünden, bugünkü takvimle Parham Locası 12 Şubat 1738'de kurulmuş oluyor! Bu konuda bir miktar düşündükten sonra çok kafalı bir genç kardeşimin bana ne diyeceğini biliyorum: Madem İngiltere Büyük Locasının kuruluş tarihi 24 Haziran 1917'dir ve bu tarih 1752'den evveldi, bu «eski stil» tarihte ve doğru olan tarih 6 Temmuz 1717'dir. Dolayısıyla İngiltere Birleşik Büyük Locasının 250'inci kuruluş yıldö-

nümü yapıldığı gibi 24 Haziran 1967'de değil (daha 11 günü vardı), 6 Temmuz 1967 tarihinde tesbit edilmeliydi.

Bu durumda cevabımın ne olacağını biliyorsunuz? O genç kardeşimin dikkatini şu ortaçağ İtalyan atasözüne çekeceğim: **Od, Vedi e taci, se vuoi vivere In pace.** Türkçe tercümesini, sulh içinde yaşamak istiyorsam dinle, gör ve sus» olarak kabul edebiliriz.

Kadının Mason Toplumundaki Yeri

Orhan TANRIKULU

Wolfgans Amadeus Mozartın «Sihirli Flüt» operasını incelerken Masonluk - feminizm ilişkisi dikkatimizi çeker. Masonluk geleneklerine aykırı bir takım problemler ortaya koyan bu konuya girmeden önce Mozartın, operalarındaki bazı kadın karakterlere yaklaşımına göz atmanın yararı var.

Mozart, Sihirli Flüt'ten önce tamamladığı **Cosi fan tutte** adlı operasına imza atarken şakacı bir ifade kullanarak, kadınlara karşı yapmacık bir incelik gösteren 18. yüzyıl erkeğinin, latif cinsi horlayan, aşağılayan anlayışına olan karşı görüşünü de ortaya koyuyordu. **Cosi fan tutte**'de kadının sadakatı teması işlenirken, asıl düşüncenin karşısında hicivli bir anlatıma dönüşüyor.

«Gerçek Aşkın Tadılması» temasını işleyen bir Orta Çağ şiirinden kaynaklanan konuya göre, sevdikleri kızların sadakatleri üzerine bahse giren iki delikanlı, kılık değiştirip te yabancı gibi kızların karşısına çıkınca dostlukları evlenme safhasına kadar varır. Sonunda oyun anlaşılır ve mutlu sonla eser biter.

Sihirli Flüt'ün metni iyi incelenirse anti-feminist ifadelerle de rastlamak mümkündür. Mesela 1. Perde'nin hemen başlarında Kuşbaz Papageno'nun aryasında bu yalın insanın kadınları da kuş yerine koyup, yakalayıp, onları kafesine kapatmayı hayal ettiğini görürüz.

Operanın önemli karakterlerinden biri Gece Kraliçesi'dir. Bu karanlıklara hükmeden kadınla üç nedimesinin Mabel'e girme beklentileri sonuç vermeyince bunun sebebi olarak kadın olmaları üzerinde dururlar. Bu kadınların Mabel'e girme amaçları, oraya girip tahrip etmektir.

Nitekim Baş Rahip 1. Perde'nin Final sahnesindeki ünlü recitativinde aday Tamino'ya «Kadınlar az çalışır, çok gevezelik ederler. Sır konusunda dikkatli olmalısın» derken Masonluk prensiplerine esprili bir yaklaşımla açıklık getirmektedir.

Aslında librettist Emanuel Schikaneder, Cosi fan tutte'nin libretto yazarı Lorenzo da Ponte'den daha liberal. Eser boyunca kadınları küçük düşürücü hiç bir cümle kullanmıyor. Gece Kraliçesi'nin Loca'ya tanıtılmasının reddedilmesinden sonra Pamina, sahip olduğu yüksek değerlerle kendi cinsinin kefaretni öder ve locaya kabuledilir. Tamino ile Pamina'nın dini giysiler içinde Mabel'e girişlerini Lorenzo di Cagliastro'nun uydurma ritüeliyle bağdaştıran Fransız kaynakları vardır (1).

Bilindiği gibi Masonik ritüellerin Antik Mısır ritüelleri ile belli bağlantıları vardır. Sihirli Flüt üzerinde çalışanlar da her ne kadar «uzak doğu ile ilgili bir masal» olarak konuyu ele aldılarsa da temelde Mısır ritüelleri vardı. Mısır mabelдерindeki Tanrılar ve bunların karşıtları olan Tanrıçalar Sihirli Flüt'ün de karakterlerinin oluşmasında etkili oldular.

Dini akidelere bağlı toplumlarda Eril yani Maskülin hakimiyet kendini gösterir. Tek Tanrılı bir inanış sembolizması içindeki Mısır'da bile Tanrılar zincirinde aynı şey hakimdir. **Temu** erkektir ve ilk Mısır Tanrısı olarak karşımıza çıkar. İnsanoğlu'nun gizli varoluşunu ya da kişisel zekâsını simgeleyen Baş Tanrı **Amen** ya da **Amon**'dur. Öteki bütün Tanrılar **Amon**'un fonksiyonel görüntüleridir. Herşey **Amon**'un direktifleri ile öteki Tanrılar'ca yerine getirilir. **Amon** hiçbir zaman görünmez. **Ra** Aman'un ilk görüntüsüdür, erkeğin bilinci olarak sembolleşir. **Mut**, **Amon** ile **Ra**'nın dışı karşılığıdır. Evren'in ve insanoğlunun aşk ve benzeri tutkularının bağlayıcı gücüdür. Bu Tanrılar zinciri güç ve görevlerine göre uzayıp gider. Tanrıçalar daima Tanrılar'ın paralelinde, onların karşıt görevleriyle ve güçleriyle sembolleşirler (2).

Yüzyıllara varan Masonluk tarihinde uygulanan kural ve gelenekler

1717 yılında İngiliz Büyük Locası'nın hukukçu, teorisyen, felsefeci ve tarihçilerden oluşan üstad derecesinde kardeşlerin bulunduğu bir komisyonda incelendi. O güne kadar yazılı bir metin oluşturmayan Masonik kural ve geleneklerinin bir araya getirilerek belirlenmesini sağladılar. Masonluğun Anayasası niteliğindeki bu kurallar üzerine çalışmalar 1721 yılına kadar sürdü ve bunlar kesinleşerek kabul edilerek uygulanmaya konuldu. Bu kurallar «Düzenli» dediğimiz öteki Localar tarafından da benimsenerek alındı ve uygulamalar bu yolda devam etti. 1723 yılın James Anderson tarafından «Hür Masonluğun Anayasası» adı altında basılan bu kurallar 1738'de geliştirilerek son şeklini aldı.

Gelenek ve kurallara bağlı bir kuruluş olan Masonluğun bu ilk ve tek Anayasası'nın 4. Maddesi Masonluk nitelik ve derecelerini kapsar. Burada Mason olabileceklerin nitelikleri sıralanırken «kadınlar ve hadımlar dışında» diye sınırlamış, «esirler, ahlaki zaafı olan ya da adı kötülöklere karışmış erkekler»de Masonluğun dışında bırakılmıştır. 1929 yılında yeniden düzenlenen İngiliz Büyük Locası Tüzüğü'nde «Enemmiş erkekler» özellikle belirtilmiş, bu arada bazı ülkeler «Eşcinsel» olanları da Masonluğun dışında bırakmışlardır (3). Gene Masonluğun yasal ve geleneksel kurallarını içeren İngiliz Büyük Locası'nın el kitabında cinsiyet bölümünü içeren 4. madde «Büyük Loca Kadınların Masonluğa alınmasına izin vermez» der. Buna rağmen İngiltere'de bile aralarında belirli sayıda kadın üye alınabilen «Düzensiz» Mason Locaları'nın olduğu biliniyor.

Kadınların Loca'ya kabul edilmesi konusunda çok çelişkili yaklaşımlar ve tarihi saplantılar var. Bizce «Düzensiz» olarak kabul edilen Fransız Büyük Locası «Grand Orient de France», 1732'de Viyana'da doğup Hollanda, Fransa ve kısmen İngiltere'de etkinlik gösteren bir Localanın devamı olduklarını açıklarlar. Oysa Avusturya'da Düzenli Localar 1742'de kuruldu. Fransız Büyük Locası Feminist Masonluğa geniş boyutlara ulaştırdılar. Sözde sihirli ritler, simya (eski kimya) ilmi, ruhsal bütünlük ve hatta büyücülükle kaynaştırdılar. Hazreti Süleyman ile ilgisi nedeniyle de Büyük Üstade (!) olarak seçtikleri Lorenza Feliciani'yi de «Saba Melikesi» yaptılar. Doğuştan Hristiyan Mısırlıların mabedine izafeten de Büyük Loca'ya «Grand Copt» adını verdiler. Sonunda bu akıma öncülük edenler konuyu Yüksek Derecelere'e vardırılmak isteyince de savunmaları bile kabul edilmeyecek Büyük Loca'dan uzaklaştırıldılar. Bütün bu işlerde Lorenzo de Cagliastro'nun hazırladığı uydurma ritüel kullanıldı. Düzenli Lo-

calar bu tür Localara karşı kesin tavır olarak onları tanımamaya ve onlarla olan ilişkileri de Masonluk prensiplerine aykırılığı nedeniyle kesinlikle yasaklamaya karar verdiler.

Fransa'da kadınların Mason localarına alınmaları bu olayla bitmedi. «Dames écossaises de France, de l'hospice de Paris, colline de Mont - Thabor»... 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkan yeni bir kuruluş. 1810 yılında faaliyete geçen «Le Mont - Thabor» Locası **androgyner** (?) ritine dayanan bir «Souverain Chapitre metropolitain» de **Mangourit**'lerden biriyle çalışarak İskoç felsefesinin adaptasyonu sistemini geliştirdi. Mangourit böylece «Général chef d'ordre des Dames écossaises de France» diye bir titr aldı. Bunlardan Michel-Ange Mangourit du Champs Dagnet (1752-1829) ünlü bir Fransız gazeteci ve düşünürü olarak bilinmektedir.

Hakim Büyük Kadın Üstad **Josephine de Richepanse** idi. Dereceler, Küçük Ustalık Dereceleri: 1 Apprentie, 2 Compagnonne, 3 Maîtresse, 4 Novice maconne 5 Compagnonne discrète; ve Büyük Ustalık Dereceleri: 6 Maîtresse adonaite, 7 Maîtresse moraliste olarak iki ana bölümde toplanıyordu. Derecelerin temel yönetmeliğinin öğretisi kadınlar ve genç kızların toplumsal yardım ve bakım konusundaydı. Pek çok ilginç fikirler içeren bölümler, Fransa'da masonluk üzerine yaptığı araştırmalarla ayrı ve farklı düşünceleri ortadan kaldırmayı amaçlayan Jean-Baptiste Marie Regon'un (1781-1862) büyük çabalarına rağmen, bunu benimseyen bazı kurucu üyelerin de ölümü üzerine 1828'lerde kaybolup silindi.

19. yüzyılın Ortalarında **The Order of Eastern Star**, Masonlar ve onların akrabalarından hanımları kendi özel kuralları çerçevesinde Mason olarak aldı, Estern Star'a bağlı hemen bütün Localar bu uygulamayı benimseyerek Mason Locası Odaları kurdular. Kadınların üye oldukları Mason Localarının kuruluşunda oldukça çağdaş bir yaklaşımla erkeklerin Loca kuruluşlarının esasları örnek alındı ama esasta Antik Landmark'lar karşısında bazı sorular oluştu. Asıl yanlış değerlendirme buradaydı. Nitekim bu de uzun ömürlü olmadı (4)...

Masonlukla kadınların zaten var olan ilişkisi Estern Star'dan yüzyıllarca önce başlamıştı, hatta Estern Star'ın ortaya çıkışı ve uygulamalarıyla bu ilişki etkisini bile kaybetti denilebilir...

1350'lerde ilk Düzenli Localar'ın kurulmasından önceki yüzyıllar boyunca, Masonlar geçici localar oluşturarak çalışmalarını sürdürdüler.

Bu arada gittikleri her yere ailelerini beraberlerinde götürüp onlar için yaptıkları evlerle küçük köyler ve kasabalar kuruyorlardı. Bu evler, çalışan ustaların evleri, aileleri, Localar ve birlikte yaptıkları çalışmalarıyla Masonik bir toplum oluşturuyordu. Burada kadınlar da erkeklerle eşit durumdaydı. Misafirperverlik, yardımseverlik, acıları hafifletme, eğlenceler, kermesler ve çocuk eğitimi konularında etkili oluyorlardı.

Ustaların aileleri, yanlarında kalan çırakları kendi evlatları gibi görüp onlara annelik yapıyorlardı. Kadınlar Loca çalışmalarına katılmazlardı ama Masonik Toplumun bir parçasıydılar.

İlk Düzenli Localar bu ilk Locaların kural ve gelenekleriyle çalışmalarını sürdürdüler. Kadınlar hiçbir Loca çalışmasına katılmadılar ama Mabel dışındaki bütün Masonik yaşamı paylaştılar. Şehirlerdeki Mason kuruluşlarının yıldızlarla süslü salonlarında hanımlar için özel bir oda ve bazan da özel bir yemek salonu bulunurdu. Hanımlar orada bir yapılan eğlencelere, balolara ve toplantılara davet edilirdi, eski basılı kaynaklara göre, yapılan büyük mason yürüyüşlerine bu hemşireler de katılırlardı. Kesin olarak kanıtlanmamakla beraber, İrlanda'da esas localara paralel olarak çalışan ve 'Masonic Dames' adı verilen kadınlara ait bir kuruluş ta vardı. 18. yüzyıl başlarında Loca dışı çalışmalarda Loca kardeşlerine hanımlarının da katıldıklarını ve onlara da 'Sisters' adı altında metrikül numaralar verildiğini tutanaklardan öğreniyoruz.

Kadınlara olan bu bağlantı Masonların bu topluma girmeden önce, toplumdaki erkek olma vasıflarıyla başlıyordu. Bu erkeklerin bir anesi, eşleri, kızları, kız kardeşleri, teyzeleri, yeğenleri vardı ve bu erkekler bu kadın yakınları olmadan bu Mason topluluğuna giremezlerdi. Dolayısıyla bu kadınlar bu erkeklerin yakınları ve akrabaları olarak doğduklarından ya da bir Mason ile evli olduklarından bu toplumun da bir parçasıydılar. Masonlara yakın kadınların bu toplumda soyutlanması düşünülemez. Bir Loca kendi üyesi olan bir Mason'a kan ya da evlilik yoluyla bağlı bir kadın hakkında karar alma ve oylama yapma hakkına sahip değildir. Ama bu kadın bu Loca'nın yararına çalışma arzusu gösterirse ona da hayır diyemez.

Aslında kadın ile erkek arasındaki ayrılıklar çok derin ve köprü kurulamayacak kadar geniştir bunların değişmesine de imkân yoktur. Kadının cinsiyet, erkek cinstir. Erkek için iş, kadın için uğraştır. Erkek için doğruluk kadın için ahlaktır. Erkek için saflik kadın için alçak gönül-

lülüktür. Erkek örtünür, kadın sa giyinir. Erkek beklemediği bir şeyle karşılaştığında 'bu ne?' diye kendine sorar, kadın sa 'şimdi ne yapacağım?' diye düşünür. Erkek kendisini varlığına sahip olmak olarak, kadın sa varlığına ait olmak olarak görür. Bilgin, araştırmacı, düşünür, sanatçı, savaşçı, yazar ve devlet adamı pek çok ünlü erkek vardır. Kadınların pekçoğu ise erkeklere olan yakınlıklarıyla ünlüdürler. Bizde Atatürk'ün annesi, İnönü'nün eşi, evrensel dünyada Dr. Curie'nin ya da Georg Washington'un karısı, Lincoln'un annesi olmak gibi. Ama ortada bir gerçek daha vardır ki pekçok seçkin filozofun, toplumcu, mantıkçı, matematikçi v.b.'nin arkasında mutlaka bir kadın vardır; ya karısı, ya annesi, ya sevgilisi, ya da asistanıdır bunlar. Genelde erkeğin iş ve özel hayatı değişken ve engellidir; kadının sa daha sakin hatta yeknesaktır. Erkeğin dünyası işidir, kadının ki toplumdur. Ailenin toplumsal ilişkisini kadın düzenler. Sonuç olarak erkek ile kadın birbirlerini tamamlarlar. Çünkü her ikisi de aynı dünyanın malıdır.

Bu durumda kadının Mason toplumunda ne tür bir çalışmaya katılacağı, etkili olacağı ya da ne ile ilgileneceği sorusu ortaya çıkar ki bunun cevabı da Masonluğun yüzyıllar süren tarihi içindedir. Örneğin Loca'nın toplumsal faaliyetinde rol alır, yoksullara, düşkünlere, hastalara yardım Masonik şövalye ruhunun koruması altında gerçekleştirilir. Belki onlar Mason Locası'na üye olamazlar ama hiç bir Mason da Masonluğu'nu evinden, ailesinden ayrı, uzak tutamaz. Masonik siyasanın işleyişi Masonluk ile kadın arasındaki ilişkinin ne şekilde olacağı şeklinde kesin bir durum koymamıştır. Kadının Loca aktivitesindeki durumu her zaman olduğu ve görüldüğü şekilde açıklık kazanmıştır. Kısacası kadın, doğal olarak Mason toplumunun içindedir. Tek soru bunun sınırı ve erkeklerle paylaşacağı şeyler nedir? Masonik yaşamdaki rolü ve yeri neresidir? Eğer bu bir Üstad-ı Muhterem'in aklında bir soru olarak gelişirse cevabını gene ustaların eski ve evrensel geleneklerinde bulabilirler (3).

Bir Loca'nın kadınlara gerekli ilgiyi en geniş boyutlarda göstermesi gerekir. Açık Celse dediğimiz **Teonu Blanche**, eğlenceler, resmi kabuller, balolar ve partiler düzenlemelidirler. Kadınlar Loca çalışmalarına nasıl katılabilirler?. Çocukları için topantılar düzenlerler; yoksul ve yaşlılara belirli günlerde armağanlar sunarlar; Locaların düzenledikleri eğlence ve benzeri toplantıların hazırlıklarını yaparlar; yaşlıları, hastaları, yoksulları ziyaret ederek manevi ve maddi destek sağlarlar; özel durumlarda Mabel kapısının kendilerine de açık ol-

duğu Masonik Nikâh v.b. toplantılara katılırlar.

Bir Üstad Mason, kadının loca için faaliyet ve çalışmasını belirleyip, sınırlayıp, tesbit edemez. Bu kadının kendi inşiatifinde daima değişken bir görev olmalıdır. Bir üstad için izlenecek yol Masonluğun belirli prensiplerinden yola çıkarak, kadına çalışacağı yolu bulmasında yardımcı olmasıdır. Bir konuda gerçekçi olmamız gerek; o da kadının Mason toplumu için yapacağı çalışmaların kendi hayat ve ev düzenini bozacak ölçülerde olmamasıdır. Onların Mason olmadığını, sadece Mason topluluğunun vazgeçilmez bir parçası olduğunu aklımızdan çıkarmayalım.

Kadın'ın Mason toplumundaki en önemli görevi, bir Mason ailesi olarak toplumdaki yerini alması, cemiyetin kadına özgü toplumsal yapıcılığı ile bir arada, büyük bir aile gibi bütünleşmesini sağlamaktır. Tabii hepsinin üstünde çocuklarını bir Mason ailesine yaraşır şekilde yetiştirmesi, onların insan ve birey olarak topluma yararlı olmasını sağlayacak şekilde aile içinde eğitmesidir.

Yazımıza gene bir müzik örneği ile son verelim.

Wolfgang Amadeus Kardeşimiz ailesine düşkün, onlara gerçek bir Mason gibi bağlıydı. Doğa - Ana - Kadın ilişkisini Masonik toplum içinde çok güzel değerlendirmiş, onu nefsin, sevginin, temizliğin sembolü olarak almış. Açık celseler için yazdığı bir Masonik kantatta doğayı överken onu kadının sevgi dolu sesinde yansıtmıştır (5).

-
- (1) R. Pound-Masonic Addresses and Writings.
 - (2) Dr. T.M. Steward-Symbolism of the Gods of the Egiptians.
 - (3) Mackey's Juris-puridence of Freemasonry.
 - (4) L.B. Blackmoore-Masonic Lodge Methods.
 - (5) W.A. Mozart-Kantata K. 429, «Ruhu Evrenin sen ey Güneş».

Zekânın Psikolojisi

PSİKOTEKNİK YÖNTEMLERİN MASONLUK İLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Faruk ERENGUL

Bugün artık gelişmiş ülkelerde fertlerin zekâ düzey ve yönleri psikoteknik testlerle saptanarak, onları daha başarılı ve verimli kılacak işlerde kullanma yöntemi iyice yerleşmiştir. Aynı çalışma şartlarında, zekî insanın, kendisinden daha az zekî insana karşı bir üstünlük sağlaması doğal olarak çoğu kez insanın insanı sömürmesi sonucunu ve bu durumun kapsamı genişletildiğinde gelişmiş milletlerin, az gelişmişler üzerinde tarih boyu bir sömürü düzeni kurup sürdürmelerini doğurmuştur.

İnsanlar arasında bu kadar zekâ ve beceri farklarının varlığını sıfıra indirgeyerek, herkese eşit

yaşama koşulları öngören toplumsal doktrin ve rejimlerin eleştirmesine, bunların güncel sorunlarına ve yakın, ya da uzak bir gelecekte tüm insanlığı kapsayan bir uygulamanın gerçekleşip gerçekleşemeyeceği tartışmasına hiç değinmeden, zekânın Ruhbilim açısından tanımlanmasına girelim.

Zekâ; çevreden aldığımız bilgilerin özümsemesi (assimilation) ve dünya yaşamının gereksinmelerine kendini uydurabilme (accomodation) yeteneğidir. Zeki insan; günlük yaşamının sorunlarına en iyi, en gerçekçi çözüm yolunu bulabilen, gerekirse icat edebilen insandır. Başka bir

deyimle, zeki insan; sorunlarını, hiç değilse enaz hatâ yaparak çözebilen ve hatalarından ve de bunların sonuçlarından en az zararla kurtulmayı becerebilen insandır. Başka bir deyimle, zekâ; insanın amacı ile kullandığı araç arasındaki ilişkidir.

Ruhbilimin en büyük isimlerinden İsviçreli Prof. Jean Piaget ve Fransız Alfred Binet'nin uzun yıllar boyu yaptıkları araştırmalardan sonra vardıkları sonuçlara göre zekâ; insana doğuşu ile verilen bir yetenek değildir; sonradan kazanılır. Yeni doğan çocuk ancak içgüdüsel davranışlarda bulunabilir. Tıpkı hayvanlarda ve bitkilerde olduğu gibi. Daha da acıklısı, onlardan daha çok anne bakımına ihtiyaç gösterir. Zekâsı yavaş yavaş oluşur ve gelişir. Kerteleri olan bir evrimi vardır. Bir kertede kesin ve son düzeyine erişir ve sonra yaşlılık döneminde giderek zayıflar. Amerikalı Psikolog Wechler'in bulduğu yöntemle bu zayıflamanın hızı ve durumu tesbit edilebilmektedir.

Demek ki zekâ; en ilkel bir içgüdüsel davranıştan başlayıp, somut zekâyâ ve oradan Piaget'nin adlandırdığı «hypothetico-déductive» düşüncüyü içeren soyut zekâyâ kadar uzanan bir sınıflanma (hiérarchie) içinde bulunmaktadır. Soyut zekânın di-

ğerlerine üstünlüğü ve sınıflamada en üst düzeyde bulunduğu tartışmasız kabul edilmektedir. Elde edilen test sonuçlarına göre, yeryüzünde zekâdan daha adaletsiz dağıtılan hiç bir şey yoktur. Aynı ana babadan olma çocuklarda bile büyük hız ve yön farkı gösterir. Matematiği, bir türlü içinden çıkamadığı için ömür boyu sevemeyen ne kadar çok insana raslamışızdır.

Son yıllarda çok gelişmiş psikoteknik araç ve yöntemler, özellikle «G ve S faktörü»nün saptanması testleri, doğrudan doğruya salt zekâyı ölçmektedir. Doğaldır ki, soyuttan somuta doğru değerlendirme esasına göre hazırlanan bu testler sonucunda zekânın dağılımı; başta matematikçiler ve çok çeşitli dallarda mühendisler bulunmak üzere, doktorlar, psikologlar ve öğretmenlere doğru sıralanmaktadır. Şairlerin, sanatkârların ve sadece günlük yaşam kayguları içinde ömürleri geçen kimselerin test sonuçları hayret verici bir zavallılık göstermektedir. Gerçekte böyle bir değerlendirmenin isabeti iddia edilebilir mi? Bence, bu testler, sanayi ve ekonomik yönden verimliliğin bir işareti olabilir. Zâten alınan sonuçlar da bunu doğrulamaktadır.

Zekânın en değerlisi, sınıflamada en önde yer verilecek türü

hangisi olmalıdır? Ben, Piaget ve taraftarlarının düşüncelerini aynen benimsemiyorum. Özellikle iki ayrı hususta farklı düşüncelerim var :

1 — Testlerin amacı; sadece üstün matematik zekâsı olanlara prim verme gibi dar bir çerçeveden kurtarılmalı, sömürü düzenini fertlere ve de dolaysile toplumlara iyice yayacak teknik ve iktisadî gelişmelerin körüklenmesi yanısıra, insanların birbirini sevmesini teşvik edici, düşünce ve ruh yapısını yüceltici kriterlere de yönelik olmalıdır. Üretimi ya da verimliliği şu veya bu şekilde artırmayı tasarlayıp gerçekleştiren bir mühendis zekâsını, insanlık sevgisini yüzyıllar boyu insanların kalbine nakış gibi işlemiş olan bir Mevlâna'nın, bir Hayyam'ın, bir Goethe'nin, bir Beethoven'in ve daha benzeri binlercesinin zekâ ve yeteneklerinden daha üstün gösterecek testleri yeryüzüne iyice yayarsak, psikoloji kitaplarına bunu böyle yazıp gelecek kuşakları bu yolda peşinen şartlandırırsak, ilerisi için daha mutlu ve adâletli bir dünya umabilir miyiz? Günden güne güçleşen yaşam kavgasında maddeye artan düşkünlük, manevî değerlerimizi, kısaca insanlığımızı tahribe yönelik olmayacak mıdır?

Piaget'ye paralel olarak İngiltere'de Sir Francis Galton, Burt,

Mac Dougall, Brown, C. Spearman, USA'da J.M. Cattell ve Asistanı C. Wissler, Thorndike, Whipple, Strong, Kuder, Almanya'da E.H. Weber, G. Fechner, B. Gestalt, Rorschach, Fransa'da ünlü Alfred Binet ve daha nicelelerinin, ampirik standardizasyonunu yaptıkları bütün bu testleri, aynı düşünce ve amacı çikış noktası olarak hazırlamışlardır. Bu konuya ileride tekrar döneceğiz.

2 — İnsanın doğuştan, bir hayvan kadar bile becerikli ve zeki olmadığı iddiası ilk bakışta doğru gibi görülebilir. Fakat, hayvanı ne kadar eğitsek zekâsı belirli ve kısıtlı sınırları aşamıyor da, insan zekâsı sınır tanımayan ufuklara nasıl uzanıp gidiyor? Kuşkusuz, onun kalıtsal genlerinde bu yetenek var.

İnsanı hayvandan ayıran bu zekâ ne zaman doğdu dersiniz? Bence, galiba, insanoğlunun yerden bir kaya parçasını alıp sivri ucunu düşmanın ya da avının kafasına ilk defa vurmaya tasarladığı anda doğdu. Burada bir parantez açalım: Antropolojik bulgularımıza göre bu tarih; Eosen ya da üst miosen çağlarına, yâni bundan 350-400 bin yıl öncelerine gider ve benim, Mimar Sinan Dergisi Sayı 38 ve 39 da yayınlanan, insanın yaradılışı ile ilgili yazımda ayrıntılı olarak belirttiğim gi-

bi, maymunla insan arasındaki tür olan antropoid'lerin gerçekleştirdiği bu ilk zekâ kıvılcımı, Kutsal Kitapların sembolik olarak bildirdikleri «Adem ile Havva»nın cennetten kovulup ve Tanrıdan birtakım kelimeler alıp yer yüzündeki yaşam kavgasına atılmaları günlerine rastlar. Yâni, Tanrı; yeryüzünde canlı yaşamın evrim süreci içinde, tam bu sıralarda antropoide ilk ve ilkel zekâ ışıklarını bahşetmiş ve ona «homo-sapiens» (akıllı adam) vasfını kazandırmıştır. Aynı evrelerde, yeryüzünün hemen hemen her yerinde ortaya çıkan bu «homo-sapiens»lerden bir çiftine Kutsal Kitaplar sembolik olarak «Adem ve Havva» adını vermişlerdir. Kutsal Kitapların sembolizmasının böyle deşifrağı ile, Darwin kuramları istikametinde gelişen antropolojik bilimlerle dinsel öğretinin arasında görünürdeki çelişkilerin bağdaştırılabileceğini savunmuştum. Mimar Sinan Dergisi 38 ve 39 da geniş açıklamalarda bulunduğum bu ilginç konunun ayrıntılarına daha fazla kendimizi kaptırmadan parantezimizi kapayalım.)

Son bulgulara göre normal insan beyininin zekâ etkinliğini oluşturan kışır katmanında (Cortex) bulunan yirmi milyara yakın hücreden sadece 23.000 kadarının çok yetenekli süper hücre olduğu ve bunların da ancak

yüzde on'unun tam kapasite ile çalıştığı ve de insanın tüm oksijen ihtiyacının % 20'sini sadece bu süper hücrelerin yuttuğunun saptanmış olduğuna bakınca, acaba, «o günün homo-sapiens'inin ya da neandertal insanın beyininin yüzde kaçını çalıştırıyor?» sorusu akla gelebilir. Bunu bilmeğe imkân yok. Fakat, beyin geliştikçe kışır katmanı kıvrımlarının arttığını biliyoruz. Bir insan beyininin, gövdesinin 1/40 oranında, filinkinin ise 1/440 oranında olduğu ve bu gün insanın ortalama beyin hacminin 1500 cm³ civarında olmasına mukabil, Tanganika'da bulunmuş 600.000 yıllık bir kafatasında beyin hacminin 600 cm³'ten fazla olamayacağı, yine, maymunla insan arası antropoidlerin beyininin ise 350 cm³ olabileceği gerçekleri karşısında insan beyininin ve ona bağlı zekâsının bir evrim geçirmediği düşünülebilir mi? Aslında o günden bu yana tüm canlılar gibi hiç bir insanın ölmediğini söyleyebiliriz. En doğru bir deyimle «yaradılıştan beri hiç bir canlı hâlâ hiç ölmüyor». Biyolojik kişiliği biraz başkalaşım (mutation) beraber kuşaktan kuşağa evrimini sürdürerek bu günlere gelindi. Konuyu evrensel düzeyde ele alalım. Örneğin; homo-sapiens'ten bu yana gelmiş geçmiş tüm insanlara tek bir insan gözüyle bakabiliriz. Nasıl ki Fı-

rat nehri de dünyanın varoluşu ile beraber akıp gitmektedir, adı Erzincan'dan geçerken de Fırat'tır, Basra'ya dökülürken de. Ve, o günden beri hiç bir zerresi birbirinin aynı olmadan akmış durmuş, fakat Fırat suyu adını sürdürügelmiştir. İşte, insan nehri de böyledir, kendi evriminin seyrini kendi görecektir, evreler arasındaki aşamaları kendisi farkedecektir. O günlerin yeni doğmuş bir insan yavrusuna bu günlerin bilimleri öğretilmek istenseydi, bunları özümseyip bu günün bilim adamlarının yeteneklerini kazanabilecek miydi? Bence çok kuşku. O halde, yeni doğan bir çocukta Piaget'nin söylediğinin aksine, zekânın sıfırdan başlamayıp belirli bir yolu aşmış durumunu kabul etmek akla daha yakın düşmez mi?

Bu gün, insanın beyin kapasitesinin yüzde onunun çalışmakta olduğunun saptandığını söylemiştik. Şimdi aklımıza bir soru geliyor: İlk insandan bu yana bu oranın sıfır yakınlarından yüzde ona gelmesiyle beyin yeteneğinin ne becerilere ulaştığını görüyoruz. Acaba bu oran daha da arttıkça dünya insanı ve yaratacağı uygarlık ne aşamalara erişecektir? İnsanın alın yazısında yüzde yüze kadar çıkma olanağı yazılı mıdır? Yazılı ise, böyle bir insan neler yapabilme gücünü kazanacaktır? Bu soruları yanıtlamak olanaksız. Fa-

kat ben sayısız olasılıklar içinden özellikle umar ve dilerdim ki: dünya insanı, uzayın başka uygar yaratıkları ile ayrıca bir araca gereksinme göstermeden telepati, başka bir deyimle Extra Sensori Perception (ESP) yani aşırı duygusal sezgi yoluyla haberleşme yeteneğine erişsin. Bunun, gerçek sevgiyi de beraberinde getireceğinden hiç kuşku yok. Ve başkaca bir aracın da, amaca varılmasını güçleştireceği, belki de olanaksızlaştıracağı kanısındayım. Çünkü bu araç elektromanyetik dalga, ya da ışın bile olsa onlarca, yüzlerce, binlerce hatta daha çok ışık yılı öteki varlıklarla haberleşme yine bu sürelerce beklemeyi gerektirecektir. Halbuki telepatik haberleşme, anında olacaktır. Bu ise Tanrı'ya ait niteliklerden biridir. O zaman insan Tanrı'ya ne kadar çok yaklaşacaktır!

Beyin ağırlığının zekâ derecesi üzerinde kesin bir kriter olamayacağı da saptanmıştır. Hatta, böyle olduğunu ortaya atan ve örnek olarak ta erkeklerin bu nedenle kadınlardan daha zeki olduğunu savlayan bilim adamının beyni, ölümünden sonra çıkartılıp tartılmış, normal bir kadından daha hafif bulunmuştur. Zekâyı ve beyin etkinliğini kışır katmanındaki kıvrımların ve bunların odak noktalarının gelişmesinin oluşturduğu bugün kesinleşmiş gibidir.

Yeni bir bulguya dikkatinizi çekmek isterim :

Çeşitli organların etkinliklerine göre beyin kabuğu üzerindeki izdüşümleri belirlenerek, bir insanın bu izdüşümlere göre bir maketi yapılacak olsa çok ilginç maketler ortaya çıkacaktır. Ve, bu maketlere göre o insanın hangi organlarının, günlük yaşamında önem ve öncelikle yeri olduğu görülecek, örneğin düşünür mü, şair mi, müzisyen mi, ressam mı, obur mu, seks düşkün mü, sporcu mu, yaşantısı neye yönelikse maketine bakar bakmaz belli olacaktır. Bunda kalıtımın en büyük etken olduğu tartışılabilir mi? Çocuk bu yetenek ve özelliklerini ailesinden almakta ve eğitimle zekâsı o yönde gelişmektedir. Sanırım ki Piaget'in dediği gibi zekâdan yoksun olarak doğmamaktadır, doğanın bir sırrı olarak kromozomların içinde DNA (dezoksiribonükleik asit) ve RNA (ribonükleik asit) moleküllerinin bilemediğimiz nasıl bir oluşum şekline göre beliren bütün yaşam kodu ile birlikte zekâsını da, dünyaya gelirken beraberinde getirmektedir.

Neo-gnostik görüşlere göre de zekâ; bütün canlılarda eşittir. Bütün ayrıcalık zekâ uygulamalarının içeriği (muhtevası), yönü ve çabukluğundadır. Her hayvan, ya da bitki ve hatta tek

hücreli bir canlı bile önceden iyi belirlenmiş gereksinme ve koşullara göre zekâsı ile kendi sorunlarının en iyi çözümünü bulur ve yerine getirir. Bu; ilkel organik ve kimyasal bilinçtir. İnsanın beyinsel bilinci buna eklenmiş yani süperpoze olmuştur. Fakat insanın beyinsel bilinci; ilgili konuları tamam olmayan modeller üzerinedir ve çözümleri, hiç değilse bugün için, asla tam ve mükemmel olamaz. Daha da ileri giderek diyebiliriz ki : bir cansız maddenin atomu bile kendi bünyesini, içerdiği neutron, elektron, proton, nötrino, mezon, hyperion, karşıt madde ve daha otuz tür parçacıkların devinimini, ne zaman ortaya çıkacağını, ne zaman, hangi fazda yörünge değiştireceğini, bunların en büyük bilgini Niels Bohr ve daha nicelerinden daha iyi bilir.

Hatta, kalbimizin, böbreğimizin, pankreasımızın ve de tüm organlarımızın beynimizden daha zeki olduğunu kesinlikle ileri sürebiliriz, çünkü onlar ne zaman ne yapacaklarını hiç kuşku yok ki beynimizden daha iyi bilirler. Cinsel yaşam bakımından da tüm canlıların cinsel sorunlarını insanlardan daha iyi çözümledikleri bir gerçektir. Türünü sürdürme (nev'in bekası) ilkesini hayranlık verici bir düzen ve beceri içinde yürütürler. Zekâsına güvenen insan ise, çoğu

kez, ister Casanova, ister Cleopatra kadar bu işin ünlü ustası olsun, tehlikeli ilişkiler kurup başlarını derde sokmaktan kendilerini koruma (ferasetini) gösteremezler. Bu derdi insana açan gelişmiş beyinsel zekâsıdır. İlkel moleküler zekâsı ile hiç bir canlının cinsel yaşamında bu tür dertleri olmaz. Ama bu sözlerimle «keşke biz de öyle olsaydık» demek istemiyorum kuşkusuz. Fakat bizim de, zekânın ne olduğunu bilecek kadar dahi zeki olmadığımız bir gerçek.

Zekânın yaratıcılığının ve yaratıcılığın doğuş ve evriminin ve evrende olup biten herşeyin «raslantı»larla olagittiğini savunan maddeci düşünce ve antignostik felsefeye karşı kişisel görüşlerimi belirtmek isterim :

Çocuklarda zekâyı geliştirmek için yapılan küp biçiminde resimli kutucuklar, ya da bir çok küçük parçalardan oluşan oyuncaklar vardır. Bunlar belirli bir düzende yanyana getirildiğinde belirli bir şekil, ya da örneğin bir ev maketi ortaya çıkar. Üşenmeden uğraştım, serinin açılımını bulup «minicomputer» ile hesap yaptım; raslantılarla bu şeklin tam oluşması için örneğin; 5 parça için 120 kez, 10 parça için 3.628.800 kez, 15 parça için 1.307.674.368.000 kez, 20 parça için 2.5 milyar ke-

re milyar kez dizilişi denemek gerektiğini buldum. Oysa ki 5-6 yaşlarında normal bir çocuk bile 3-5 deneme ile bu parçaları, bir kaç dakikada istenen şekle sokabilir. Bu yüzdendir ki bir küçük çocuğun bu ufacık beyninin aynı yeteneğinde bir bilgi sayarın (computer) en son bulgulara göre donatılsa bile kocaman bir apartman büyüklüğünde olması gerekmekte, yine de bir çok konularda onunla boy ölçüşememektedir. Yukarıdaki örneğimize göre bir kıyaslama yapalım : İyi bir bilgi sayarın saniyede bir milyon işlem yapabildiğini kabul etsek 20 parça için 2.5 milyon kere milyon saniye yani 77146 yıl sürekli çalışarak 2.5 milyon kere milyar olasılığı deneyecektir. Aradığını bulduğunu bilinci de yine insan zekâsı ile kendisine verilmeğe ya da denetlenmeğe muhtaktır.

Oysa ki çocuk; kökenine inme, ayırtetme, seçme, yön bulma yeteneğini kullanarak bu denemelerin % 99.99999...'unu yapmağa gerek kalmadan sonuca yönelmekte ve ulaşmaktadır.

Belki gelecekte, duygulu olmasa bile düşünceli makina «Machina-Sapiens» ve de makina doğuran makina «Machina Faber» yapılabilecektir. İnsanın hayal gücü birşeyi kurmağa başladıkdan sonra gerçekleşmesi er ya da geç zamana bağlı kalır.

Ama şimdilik insan beyninin, kendi yaratması olan ve saniyede milyonlarca güç işlemi yapabilen elektronik beyine hayranlığı karşısında, elektronik beyin de ««şu çocuk kadar zeki olabilseydim» diye insan beynine hayranlık duyuyor ve gıpta ediyor olmalıdır. Oysa ki bunu bile düşünecek kadar zekâsı yoktur henüz. Sadece kendisine zekice verilen bir programı korkunç bir hız ve düzenle uygular.

Nerede kaldı ki «raslantı»nın böyle bir programı dahi yoktur. O halde Evrende, sonsuz sayıda değişgeni sonsuz bir süreç içinde şaşmaz bir düzenle yerine yerleştiren sonsuz bir zekâ ve gücün varlığını kabul etmeden, nasıl olur da tanımı gereği yaratma, yön verme, ayırdetme, seçme, kısaca zekâsı olmayan «raslantı»; evrenin bu düzenini sağlıyor olabilir? Evren düzeyinde ve dünyaya ender inen zekâlardan biri olan Einstein'ın «Evrende olagiden olayların ardında bir BİLEN var olsa gerekir» sözü büyük bir sırta değinmektedir.

Böyle olunca da evrende her şeyin varoluş ve sürecini raslantıya bağlayan maddeci (materyalist) düşüncenin tutarlılığını tüm insanlığa benimsetmenin hatalı olacağı ve maddecilerin manevî değerlerini giderek

yitirip, evrenin, sadece «zaman ve mekânı» içinde «ego»lar ile başbaşa kalmaları, başka bir deyimle, evrenin dış görünüşünde (l'envers) yaşamaları gibi beki de yaratılış nedenimize ve evrimimize ters düşecek bir yola yöneleceği düşüncesindeyim.

Raslantı felsefesi ile kanıtlanamayacak o kadar çok şey var ki evrende. Ayrıca, bu düzeni Evrenin Ulu Mimarına bağlamakla kazanılan «İnanç»tan daha değerli, insana manevî ve gerçek hazzı veren, insanı insan yapan bir değer olabilir mi? Raslantı sonucu oluşan dünya yaşamında, kendimin de rastlantı sonucu dünyaya gelmiş olmam, raslantılarla yaşamımı sürdürmem, bir gün de ölüp gitmem düşüncesi ne beni hayata bağlar, ne kendime karşı saygımı artırır, ne de bana huzur ve mutluluk verir. Ben bilmeliyim ki; belirli bir amaçla dünyaya geldim, Tanrı'nın insanlar için düzenlediği evrim programında bir yerim ve görevim var, vicdanım onun vicdanının bir parçası ve ondan geldi, ona dönecek, tüm canlılar üzerinde şerefli ve değerli bir varlığım ben. Buna inanmayan, bunu böyle hissetmeyen insan her tutumu ile iyiye yönelebilir ve insanlık sevgisiyle dolabilir mi? Hatta bana öyle gelir ki; bu zekâ insana Tanrı tarafından kendini bulması ve bilmesi için verilmiştir,

bu yönde çalışmayan zekâ belirli bir amaca ve evrime yönelik insan zekâ gücünün firesidir. Maddeci (materialiste) de bana diyebilir ki; «çok ileri gittin, çok kesin konuştun, bunun için kanıt göster». Belki yorulmuş olan dikkatinizi bir an dinlendirebilmek için bunun yanıtını bir fıkraya vereyim :

Bir başrahip kilisesi için ünlü bir ressama tablo ısmarlar. Ressam tabloyu bitirince getirir, kilisenin bildirilen duvarına yerleştirir ve üzerini örter. Başrahip ve kalabalık bir grup açılış törenine gelirler. Birden örtü açılır. Resim çok güzel olmuş ve herkes beğenmiştir. Başrahip birden farkeder; tablodaki meleklerin ayağında ayakkabı vardır. Hayretten gözleri büyüyerek ressama bağıırır; «Siz, hiç ayakkabılı melek gördünüz mü?», Ressam sakın sakın cevap verir; «Ya siz, ayakkabısızını hiç gördünüz mü?».

Tanrı'nın hiç bir biçimde tanımlanması olanaksız. Bu, Kuran'da da bir ayetle açıklanmış. Yine de Pascal'ın çok güzel bir sözünü anımsatmak isterim: «Tanrı; merkezi her yerde olan, fakat çemberi hiçbir yerde olmayan bir dairedir». O, maddeci, her yerde bu merkezi göremiyorsa, ben de ona «hiç bir yerde olmayan çemberi» gösteremiyorsam, o, maddeci, dairenin

hiç bir zaman içine giremeyecek iç yüzünü «l'endroit»sını tanıyıp, bilmeyecektir. Soyut zekâ yetenekleri olsa bile yönü sapıktır.

O, maddeci, ister ki; deneyle saptayabilsin, gözü ile görebilsin. Ama, ben ne yapabilirim ona? Tanrı hiç bir zaman bir yerlerde kebabçı dükkânı açmadı ki, o'nu kolundan tutup «işte bak, Tanrı günahkâr kullarını burada cehennem ateşinde pişirip durur» diyeyim.

Evet, bunun görülecek, gösterilecek kanıtı yok; fakat duyulacak, hissedilecek kanıtı da sonsuz kadar çok. Galiba bu da «kısmet meselesi». Kısmetli olan böyle hissediveriyor ve huzuru buluyor, sevgiyle doluyor, mutlu yaşıyor, mutlu ölüyor. «Erdemli kişiydi» deniliyor onun için. Lâtincede bir özdeyiş; «Sapientes virtutem amant» yani, «Zeki insan erdemi sever» der, ne kadar derin anlamlı ve güzeldir bu özdeyiş. Zekâ da böyle «kısmet meselesi» belki; kimisine az, kimisine çok, kimisine o yönde, kimisine bu yönde verilmiş. Bunun da bir nedeni olmak gerek. Bilmem benzetmek doğru olur mu? bir dişi kurbağa günü gelince binlerce, onbinlerce yumurta ve iribaş (tadpole) peydağlar, fakat, bunlardan ancak bir kaçının altına türünü sürdürme görevi yazılmıştır. İşte, dağıtılmış bu zekâlar için-

den de ancak bir kaçı gerçek amaca yönelik ve gerçek sezgi ile beraber insanın evrimini sürdürme görevini yürütüyor olabilir. Diğerlerinin de yaratılış nedenleri ve görevleri kuşkusuz var, ama, herhalde o, birkaç gün içinde kaybolup giden kurbağa yavrucukları gibi.

Aslında zekâ; insan yaşamının kuşkusuz en önemli ögesi, ve üzerinde en çok uğraşılan konu olmasına rağmen ne ruhbilim, ne mantık, ne toplumbilim, ne felsefe, ne biyoloji, ne fizyoloji ve ne de fizik açısından ne olduğu kesin açıklığa kavuşturulamamıştır. Bilebildiğimiz şeyler ancak zekânın, neler oluşturduğu ve de beynin biyolojik görünüşünden ibarettir. Bilimlerimizin bu günkü aşamasında ancak; «bir insanda zekâyı oluşturan ve kalınlığı 2-5 mm arasında değişen beyin kabuğundaki (cortex) hücre sayısı yeryüzündeki insan sayısından 4-5 kez daha fazladır» ya da, «beyin kabuğundaki sinir liflerinin (fibre nerveuse) uzunluğu dünyadan aya iki kez gider ve döner» diyebiliyoruz. Ama bu hücreler içinde nasıl bir psikobiofizik ya da belki psikobiçimlilik bir oluşumun zekâyı doğurduğunu, bilgilerin aktarılması görevini yürüten liflerin olduğu proteinli maddenin bilgiyi neresine aldığı, nasıl bitişik hücreye geçirdiğini, ve bunu gerektiğinde

sonsuz bir hızla nasıl becerebildiğini bilebiliyor muyuz?

Daha da güç sorular aklımıza geliyor: «Zekâ ve düşünce bir madde midir?» Bu kısacık soru karşısında kendimizi karanlık bir mağarada kalmış gibi hissediyor, göremediğimiz mağaranın içini yine göremeyen birisine tanıtmaya çabalıyora benzeriz.

Bu sorunun çeşitli çağırışmaları için her yanıtın başına bir «acaba» ve sonuna bir «soru işareti» koymamız da gerekir. Örnekler verelim. Acaba zekâ; pankreasın insülin salgısı gibi beynin bilinmez bir salgısı mı? Liflerde aktarılan bilgi de bu salgının kendisi mi? Yoksa, acaba zekâ; beyin içinde oluşan bir titreşim mi, beyin hücreleri içinde bilemediğimiz kadar küçük dalga boylarında yayın yapan haberleşme ve haberleri değerlendirme merkezleri mi var? Acaba zekâ; kuantum ya da enerji gibi bir şey mi, beyin hücreleri içinde kandan aldığı besinleri enerjiye çeviren reaktörler mi var? Acaba; uyarılmış radyoaktif atom parçacıklarının foton yayınladığı gibi, uyarılmış bir beyin hücresi de foton'a benzer bir yayınla mı zekâ parıltılarını, kıvılcımlarını, şimşeklerini oluşturmaktadır? Yahut da hiç bilemediğimiz türden bambaşka bir madde mi bu zekâ? Daha da enigmatik bir soru : yoksa acaba

ba zekâ; gerçekten hiçbir mad-
desi olmayan bir nesne mi?
Öyle ise zekâ; belki de hiçbir
zaman çözemeyeceğimiz bir sır
olarak kalacaktır.

Yanıtlayamayacağımız bu meta-
fizik, metapsişik, ya da parap-
sikolojik sorularla aklımızı daha
fazla karıştırmadan zekânın ne
idiğini bir yana bırakalım, salt
psikolojisine dönelim ve günü-
müz psikotekniğinin yöneldiği,
insanların yaşamlarını daha ba-
şarılı ve üretgen kılmayı amaç-
layan zekâ testlerine karşıt ma-
sonik prensiplerini bunlarla
karşılaştırılmasından doğan dü-
şüncelerimizi açıklamaya çalışalım.

Evet, bu zekâ testlerine zekâ
derecelerinin sınıflanmasında,
yararlı düşünce (pragmatisme)
ile en üst basamağa soyut zekâ-
nın konduğunu, sonra somut ze-
kânın ve bunu da beyindeki
duyu merkezleri-devimsel sis-
temin uyuşum yeteneklerinin (a-
daptation sensori-motrice) de-
recelerine göre sıralanmış oldu-
ğunu söylemiştik Masonluk da
soyut zekâyı hepsinden fazla ö-
nem verir. Öğretilerimizin sem-
bollerle yapılması, bunların an-
laşılabilmesi ve özümsebil-
mesi için de soyut zekâ gerek-
liliği bunun açık ve kesin kanı-
tıdır. Fakat amaçlanan sonuçta
ayrıcılık vardır. Endüstri ve e-
konomik düşüncelerle uygula-

nan testler, insanlar arasındaki
zekâ farklılıkları dolaysile eşit-
sizliği belirlemeğe, oysa ki bi-
zim sembollerimiz kardeşler a-
rasında başbaş eşitliği sağla-
mağa yöneliktir. Testlerde ba-
şarılı görülen soyut zekâlı ele-
man, diğerlerinden daha iyi ya-
şamağa ve onlara egemen ol-
mağa aday olmaktadır. Soyut
zekâsı sayesinde masonik sem-
bollerin derinlerindeki anlamlara
inebilen bir insan ise tüm in-
sanları sevme ve onlarla bütün-
leşme yolundadır.

Ayrıca, yukarıda değindiğimiz
gibi, zekâsı bir matematikçiden
daha aşağıda bir basamakta
bulunan bir şairin hangisinin ye-
rine göre insanlığa daha yararlı
sayılacağı ve masonluk yönün-
den hangisinin yeğ tutulacağı
tartışma konusu olabilir. Örne-
ğin; yüksek matematik kitapla-
rında belli başlı isimlerden
Granville'mi, yoksa mesnevî ve
divanikebir sahibi Mevlâna mı
insanlığa daha yararlı olmuştur?
Konu bu yönden ele alındığında
insanlığın geleceğinin ma-
tematikçilerin egemenliğine bi-
rakılmasına yol açacak bu zekâ
testlerinin daha sağgörü ve
sağduyulu düzeltmelerle uygu-
lanması ve bugünkü şekli ile
genelleştirilmemesi kanısında-
yım.

Ne yazık ki bu uygulama çok-
tandır yurdumuza da girmiştir.

Örneğin; hepimizin bildiği «Üniversiteler arası giriş sınavında» matematiğin katsayısı diğer hepsinden önemli olduğundan matematiği zayıf olan ve fakat doğuştan iyi bir şair ruhsal yapısına sahip olan öğrenci Edebiyat Fakültesine dahi girememekte, ve daha garibi; Amerikan kolejinde İngilizceyi anadili gibi öğrenen bir çocuk İngiliz filolojisinin gerektirdiği puanı tutturamadığı halde, lisan dersleri boş geçen ya da doğru dürüst öğrenme olanaklarından yoksun, fakat matematiği kuvvetlice taşralı bir lise mezunu bu puanı tutturabilmektedir.

Uygulanan test soruları, yukarıda sözünü ettiğimiz zekâ testlerinin amaç ve kriterlerine paralel bir düşünce içinde hazırlanmaktadır. Ençok matematik puanı tutturan çocuk, ençok para kazanan meslekleri seçim hakkını kazanmaktadır. Çeşitli mühendislik dalları, doktorluk, iktisat gibi... Belki bugün için daha iyi bir çare, daha geçerli bir çözüm yolu bulunamamaktadır. Ama bu, böyle sürüp giderse, memleketin sosyal bilimler yönünden, dolaysile topluma yön verecek kimselerin yetişmesi açısından geri kalma, ya da yetersiz kalma sakıncası doğurmayacak mıdır? Bilim adamlarımızın, eğitimcilerin, sorumluluğu üzerinde olan tüm yetkililerin bu konuyu daha uzakgörür-

lülükle eleştirmelerinde ve gerekli düzeltmeleri yapmalarında yarar görürüm.

Masonluğun bu konuda kendine özgü bir görüşü yoktur. Fakat ilkelerine dayanan bir düşünce yoluyla bazı sonuçlara varabiliriz. Geometrik noktamızda bulunduğumuz zaman karşımıza çıkan sorunları nasıl çözümlenmeğe çalışıyoruz? Bunun analizini yapalım :

Geometrik noktanın geometride tanımlaması kısaca; «aynı koşulları içeren noktaların bulunduğu doğru ya da eğrilerin kesiştiği nokta» olarak yapılabilir. Örneğin : «bir noktadan eşit uzaklıktaki noktaların geometrik yeri; bu nokta merkez ve o uzaklık yarı çap olan dairedir», ya da «iki noktadan uzaklıkları toplamı aynı olan noktaların geometrik yeri bir elipstir.» vb. gibi. Geometrik yerlerin kesim-noktası ya da noktaları aranan geometrik noktayı, yani aranan çözümü verir. Geometrik sorunların çözümlenmesi bu geometrik yerlerin bulunması ve kesiştirilmesi sayesinde oluşur.

Toplumsal, ahlâksal, dinsel ve benzeri sorunlara özellikle eğilen masonluğun bu sorunları çözümlenmek için iki geometrik yeri vardır: Birisi «Akıl», diğeri, vicdan ve sevgiyi de içeren «Güzellik». Aranan çözüm her zaman bu iki geometrik yerin ke-

siştiği noktadır. Yalnız «akıl» doğrultusunda çözüm aramak bizi kesin sonuca ulaştıramaz, ya da, ulaştırmayabilir. Diğer geometrik yer, insanı iyi insan yapan doğrultuyu belirlemekte oluşuyla çoğu kez daha da önemli olur. Bu yüzdendir ki «akıl» ve «güzellik»; mabedimizin dayandığı üç sütundan ikisini oluşturur. Bunlardan birisini zayıf bırakmak, insanlık mabedini zayıflatmak demektir. Modern psikoloji ve psikotekniğin kayırdığı akıl sütunu kadar, güzellik sütunu da sağlam ve gelişmiş olmayan bir kimsenin kişisel evrimini gereğince sürdürebileceğini, idealizmde olan olgunluğa erişip, «tam ve mükemmel» bir insan olabileceğini savunabilir ve umabilir miyiz?

Yeryüzünde pekçok yetenek ve özelliklerin kuşaktan kuşağa sürekli sürdürülmesi ile bunların kalıtsal genlere geçtiği ve belirli bir süre sonra kromozomlarda kalıcı nitelik kazandığı gerçeğine inandıracak önümüzde pek çok kanıtlar vardır. Örneğin : çeşitli ırk ve toplumlarda deri rengi, göz rengi, saç rengi, boy adale yapısı, ve hatta, bence, Piaget'nin iddialarının

aksine, her canlının ve özellikle insanın bilgi belleğinin kalıtımla göbekten göbeğe aktarıldığı gibi. Bu zekâ testlerine bu güne kadar bu yönden, başkalarınınca da karşı görüşler oldu mu bilmiyorum, ama, geleceğin insanlarına matematik; sürekli olarak hedef gösterildiğinde bunun da kalıtıma işleyeceği ve bir gün insanlığın her düşünüş ve davranışını hesaba, kitaba dayandıran, belki, koca kafalı, ufacak vücutlu, kısacık bacakları ve kısa kısa kollarının ucunda upuzun parmakları, ve hele pek uzun baş parmakları olan, robota benzer acayip bir yaratığa dönüşeceği düşünce ve korkusu bende canlanıyor. Belki insanın evrim programında bu, alın yazısı olarak kaçınılmaz bir sonuç (akıbet) olacaktır. Herşeyin en güzelini, en mükemmelini yaratan Evrenin Ulu Mimarı insanlar için de sürdürdüğü bu evrim programında kuşkusuz en gerekeni plânlamıştır. Bunun da insanlık için en güzel, en mükemmel olmasını umalım, ve, bu arada bize düşen görevi yapmağa çalışalım, iyiyi, güzeliyi arayan zekâmızı kullanalım ve E.U.M.'nın bunda bize yardımcı olmasını dileyelim.

Tarık Ziyal Üstad Hakkında

Ziya UMUR

Tarık Ziyal Kardeşimiz 15 Şubat 1982 günü akşamı rahatsızlandı. Derhal hastaneye yatırıldı. Salı günü düzelme yoluna girmişti, perşembe günü taburcu edilecekti, fakat çarşamba günü akşama doğru, âniden fenalaştı ve vefat etti.

Tarık Ziya ZİYAL, 1905 senesinde Selânik'te doğmuştu.

Kırk seneye yakın bir müddet, yorucu ve mesuliyetli bir iş olan Çimento Şirketi umum müdürlüğü yaptı. Hele çimentonun kıt olduğu, vesikaya bağlandığı uzun senelerde, Tarık Ziyal kardeşimiz, bütün salâhiyetler elinde, yumuşak, gülümser yüzünün arkasındaki çelik karakteriyle, ne kimseyi gücendirdi, ne de kimseyi haksız yere sevindirdi. Kendi iş muhitinde, haksınaslığın ve dürüstlüğün sembolü olarak tanındı ve son senelerine kadar bu yorucu işi, bazan istemeyerek de olsa, devam ettirdi.

13 Temmuz 1930 senesinde Cumhuriyet locasında gözlerini Nur'a açmıştı. 29 Mart 1931'de kalfa, 28 Nisan 1935'te üstat oldu.

Bunun iki ay kadar sonra, localar kapatıldı.

Masonluk yeniden faaliyete döner dönmez, 15 Nisan 1948'te, ilk localardan biri olan HÜRRIYET locasında uyandı.

O sıralarda Türk Masonluğu, yeniden kurulur gibi, hakiki bir re-organizasyon halinde idi. 1951'de Büyük Kâtip, o zamanın tabiri ile Kâtibi Âzam oldu. Mustafa Hakkı Nalçacı Üstadın başkanlığında Büyük Loca kurulmuştu ama, henüz Yüksek Şûra'ya bağlı idi. Hâkim Büyük Âmir Mim Kemal'in otoritesi her yerde hissediliyordu. Tarık Ziyal üstadımızın bu ilk mühim vazifesi hem zor, hem ilerisi için, bağlayıcı bir şeydi: Çünkü harici temaslar başlıyordu ve ilerisi için tesirli olabilecek bir muhabere usulü tesbit edilmeli idi. Bazı mektupların yazılışında ona bir nevi yardımcılık etmeğe çalışmış olduğum için kelimeler ve tâbirler üzerindeki titizliğini çok iyi bilirim. Bu işi 1953'e kadar devam ettirdi.

Bu tarihte Hürriyet locasının âmil azası iken, diğer taraftan Müsavat locasının kurucu üyelerinden birisi olmuştu. O zamanın tüzükleri müsaade ettiği için, Müsavat locası kurulduktan sonra, orada vazife görmeğe başladı.

1950'de Hürriyet locasında İkinci Nazırlık etmişti.

1951'de Müsavat locasında İkinci Nazır;

1952-1953 senelerinde Birinci Nazır;

1954'te Hatip;

1955'te Müsavat locasına Üstadı Muhterem oldu.

Locada vazife görmek anlayışı müstesna bir şeydi. Üstadı Muhterem olduktan sonra, ihtiyaç görülen her hangi bir vazifeyi kabul etmekte tereddüt etmedi.

1958'de İkinci Nazır, 1961'de Hatip, 1963'te Freedom locasına Müfettiş, 1964'te âciz bir Üstadı Muhteremi desteklemek üzere Birinci Nazır, 1965'de Freedom locasına yeniden müfettiş...

Bu arada 1956'da Büyük Locada Büyük Muhakkik ve 1962'de Büyük Hatiplik yapmıştı.

1971-1972 senelerinde locamızın, Büyük Loca nezdindeki delegesi idi. Kendisini Büyük Üstatlık için teşvik ettik. Kabûl, hatta teşebbüs dahi etmedi.

Çok sevdiği, hepimizin sevdiği tek kızının İngiltere'de yerleşmesi, onu burada, karısı ile baş başa ve fazlaca yalnız bırakmıştı. Akşamları loca toplantılarına gelmesi güç oluyordu.

Son senelere kadar her yıl, bir masonik vazifesi olan bu nâdide

üstat kardeşimizin asıl Masonluğu almış olduğu vazifelerde de-
ğildi.

Tarık Ziyal, masonik veya değil, her hangi bir toplantıya ka-
tıldığı zaman, orada, münakaşaya girilmesi, ihtilâf çıkması, ba-
his konusu olamazdı. En tatlı bir yüzle, en yumuşak bir ifade ile,
her karışık probleme çözüm getiren bir zekâsı vardı. Birbirine
ters düşen kutupları birleştirir, fikirleri telif eder, yeni solusyon-
lar bulurdu. Bunu nasıl yapardı?

Kâinata küsmüş, herşeyden ve İnsanlıktan ümidini kesmiş bir
kimsenin, bütün İnsanlığı severek hayata bağlanması için, onun-
la, yarım sat konuşması kâfi idi.

Tarık Ziyalı size nasıl anlatacağımı bilemiyorum.

Fazla mübalagalı konuşmak kimseyi ikna etmez. Hele burada,
Şark edebiyatının hâkim olduğu yerde, bizim gibi, batılı bir kafa
ile Şarkta yaşayanlar, septik olurlar. Abartılmış saydıkları bir
çok sözlere inanmak istemezler.

Ben size nasıl anlatayım ki, Tarık Ziyal hakkında söylenecek hiç
bir şey mübalagalı değildir.

Sözleri güzel, karakteri güzel, ruhu güzel, yüzü de güzel.

Sanki Masonluğun Güzellik Sütununu, o, temsil etmekte idi.

Bazı genç kardeşlerimiz onu belki tanımazlar; kayıpları büyük-
tür.

Kardeşlerim, ağabey üstatlarınızı arayınız. Ne olduklarını öğ-
reniniz. Ne zaman olursa olsun, geç kalmış sayılmazsınız.

Masonluk, bir az da, bizden evvel yaşamış kardeşlerimize iba-
dettir.

MİMAR SİNAN L.:'SİNİN YENİ GÖREVLİLERİ.

Mimar Sinan L.:'sının 1987-1988 yılı görevlilerinin seçimi yapılmış ve L.:'nin Üs.:' Muh.:'liğine Ziya UMUR K.:' seçilmiştir.

Yeni görevliler listesi şöyledir :

Üs. Muh.	:	Ziya UMUR
Önceki Üs. Muh.	:	Tayfur TARHAN
1. Na.	:	Mişel MARGULİES
2. Na.	:	Abdurrahman ERGİNSOY
Hatib	:	Cevad Memduh ALTAR
Sek.	:	Reşad UMUR
Haz. Em.	:	Doğan YALIM
Has. Em.	:	Orhan ALPYÖRÜK
Muh.	:	Raşit TEMEL
1. Tören Üs.	:	Hüsnü GÖKSEL
Kut. Kitap Em.	:	Nevzat ÖKE
Sancaktar	:	Mukbil GÖKDOĞAN

DERLEYEN . SAHİR ERMAN

BÜ.'mıza vâki davetler :

Belçika Muntazam BL, 25.4.1987 günü icra edilecek olan yeni BÜ.'ın is'adı törenine, BÜ.'mız ile bir temsilcimizin —sayın eşleri ile birlikte— katılmaları hususunda BÜ.'mıza davetiye göndermiştir.

Bunun gibi, Hamburg'taki 1 No.'lu Absalom Zu Den Drei Nesseln Muh. L. da, 4-6.12.1987 tarihleri arasında icra edilecek olan 250. Kuruluş yıldönümünü kutlama törenlerine BÜ.'mızla arzu eden KK.'imizi eşleri ile birlikte davet etmiştir.

Türkiye Masonluğu ile ilgili bir konuşma :

ABD'de Filadelfiya BL.'na bağlı 659 numaralı Thomas R. Patton L., 78. Kuruluş yıldönümünü kutladığı 18 Haziran 1986 tarihli celsesinde Arthur P. Lefebre K. tarafından «Güney Amerika, Türkiye ve Yunanistan'da Masonluk» konusunda bir konferans verilmiş ve bu toplantı için düzenlenen davetiye BL.'mız Genel Sekreterliğine gönderilmiştir.

İngiltere'de Mason Müzesi :

İngiltere BL.'nın merkezi olan Great Queen Street'teki binada, devamlı bir Mason Müzesi açılmıştır. Eski belgeleri, porselen ve gümüşten masonik eşyayı ve tanınmış Masonların yağlı boya portrelerini ihtiva eden Müze, Yeni BÜ. Kent Dükü tarafından açılmış ve bu münasebetle bir resepsiyon verilmiştir.

(Masonic Square, Aralık 1986, 167)

Masonluğun düşmanları hakkında bir konuşma :

ABD'deki Illinois BL. BÜ.'nin Birinci Temsilcisi Lawrence D. İnglis K., 19 Mayıs 1986 tarihinde yaptığı bir konuşmada, Masonluğun düşmanları hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Bu konuşmanın bazı kısımlarını iktibas etmekteyiz :

«Masonluk düşmanları değişik şekillere bürünürler. Nazara almamız gereken birinci grup, kişisel veya özel bir kavgaları olanların teşkil ettikleri gruptur. Bunlar belki de reddedilmiş veya bir K.'le ihtilâfa düşmüşlerdir. Bu gibiler sahneye tesadüfen çıkarlar ve bize pek zarar vermezler.

İkinci grup, Masonlukla kaçınılmaz şekilde çatışanların grubudur. Bu gibi grup veya kuruluşlar, insanlar arasında kardeşlik olabileceğine inanmazlar ve Allah'ın varlığını reddederler.

Masonluk, kendi felsefesi ile doğrudan doğruya çatıştığı için bir çok siyasî veya dinî kuruluşlarla da kaçınılmaz biçimde ihtilâf halindedir.

Dünya haritasına bir göz atmak, birer Mason olmamız itibarıyla, benim ve sizin hoş karşılanmayacağımız ülkelerin bir hayli çok olduğunu göstermeğe yeterlidir. 1826'da Batavia'da (New York) Antimasonik Parti adını taşıyan siyasî bir parti bile kurulmuştu.

Bütün bu saldırılarda müşterek bir âmil göze çarpmaktadır. Masonluk, prensiplerine sadakatini devam ettirmektedir. Demek oluyor ki Masonluğu inşa edenler, bunu iyi yapmışlar ve biz de Kardeşliğimizle iftihar edebiliriz.

Kardeşliğimizin en büyük düşmanı kendi içimizdedir. Düşman benim ve sizsiniz. Masonluğa yapılan en büyük saldırı kendi içimizden gelmektedir ve Masonluk ancak bu nevi saldırılar sonucunda yıkılabilir.

Bu saldırılar çeşitli şekillerde her gün vukua gelmektedir. KK.'imizin cenazelerine karşı saygı göstermekte kusur etmemiz, KK.'imizin gözünde Masonluğu küçük düşürücü hareketlerde bulunmamız, merasimleri hafife almamız hep birer saldırıdır».

(Grand Lodge Newsletter, Illinois BL.'nin yayın organı, Kasım 1986, 8)

Localarda Verilen Konferanslar

İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHİ
İdeal	Dündar Erendağ	İdeal ve Fuat Ramazanoğlu K.:	12.1.1987
Kültür	A. Yılmaz Uslu	Masonluğun Temel Prensipleri	12.12.1986
Ülkü	Vitali Saborta	Günlük Yaşamda ve Masonlukta Sözsüz İletişim	25.12.1986
Kardeşlik	Sahir Erman	Tekrisin Anlamı	12.2.1987
Hürriyet	Bülent Çetinoz Salim Rıza Kırkpınar	Muhıbban I Hürriyet Muh.: L. : 'sı Çalışmaları (1910-1934)	2.12.1986
Sevgi	Osman Yiğit İstemihan Telger Yılmaz Altuğ Şahap Kocatopçu	Dünya Barış Yılı	22.12.1986
Müsavat	Reyan Erben	«Kosmos ve Taksıs, Hürriyet Neden»	5.12.1986
	Osman Göksu	İyi İnsan ve İnsanlar Arasındaki İlişkiler Üzerine Düşünceler	16.1.1987
Libertas	İbrahim Gerçel	Modern Masonluğun Doğuşu ve Gelişmesi	26.11.1986
	Heinz Gebaruer	Hayyatta Sihatlı Başarı Nedir?	10.12.1986
Hakikat	Yani Skarlatos	Radyosyon ve Etkileri	29.1.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHI
Ahenk	Mithat Gürata	Sır Perdesinin Daha Fazla Aralanması ve Masonluğun Tanıtılması	21.1.1987
Fazilet	Üstün Gürtuna Cavit Yenicioğlu	Yurtdışı Localardan İzlenimler Ana Hatlarıyla İngiltere ve İskoçya Bū. L. 'ları Ziyareti İntibaları	25.11.1986 6.1.1987
Erenler	Aydın Gürsan Tahsin Batman	Masonluğun Kök ve Başlangıcı Masonik Sohbet	19.12.1986 16.1.1987
Delta	Halit Kemal Elbir Nejat Gülen Tahsin Bumin Cahit Bergil	Delta Muh. L. 'sının Kuruluşundaki Masonik Hedefler Geri Kalmışlık ve Taassup Ahilik Ölçülü Olmak	8.12.1986 5.1.1987 19.1.1987 2.2.1987
Üike	Halūk Kurdođlu Ömer Köksal	Mevlana ve Masonluk Ömer Hayyam	2.12.1986 27.1.1987
Şefkat	Doğan Kargul Yüksel İnel Aydın Ortabaşı	Robotlar ve İnsanların Geleceği Cehaletin Metafizigi «Evren, Güneş, Dünya, Madde, İnsan ve Mason»	15.12.1986 12.1.1987 26.1.1987
Hümanitas	Viktor Yücel Selim Danon Sami Aji	Kutsal Kitaplar «Modern Çağda İnsanın Toplumdan Kopması» İstanbul Seyyahları	6.1.1987 20.1.1987 17.2.1987
Devrim	Cüneyt Boydaş Erdirç Urer Nezih Okan	Amerika'da Televizyon Reklâmlarının Çocuklar Üzerinde Etkileri «İnsani Zaaflar» Gelir Dağılımının Bozulmasının İnsanlar Üzerindeki Etkileri	17.12.1986 14.1.1987 28.1.1987
Pınar	Türker Diker	Derecenin Selâmı	2.12.1986
Sevenler	Reşit Ata Cahit Bergil	İngiltere ve İskoçya Seyahati Anıları Ölçülü Olalım	12.12.1986 26.12.1986

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHI
Hisar	Vahdettin Kale	Masonik Mükellefiyetler	9.12.1986
Üçgen	Atilla Büyüktuncay	Son Büyük Mevlevi Şeyhini Ziyaret	2.1.1987
	Nusret Semi	«Hürriyet»	16.1.1987
	Muhittin Tantuğ	Masonların Işık Vermesi	30.1.1987
Üçşik	Ercan Albayrak	Feylesof Rıza Tevfik	5.1.1987
	Yaşar İksavaş	Masonik Konularda Gezinti	19.1.1987
Gün	İbrahim Göktürk	Landmarklar Üzerine Konuşma	14.1.1987
	Münir Kıvrak	Anderson Nizamnamesi	28.1.1987
Özlem	Ahmet Karadeniz	Muh.: L.: 'mızın Kuruluş Yıldönümü ile İlgili Anılar	26.1.1987
Başak	Ergun Önen	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Masonluk	11.12.1986
	Hatip Orhan Arıoğul	1987 Yılı Çalışmaları ile İlgili Ayrıntılı Açıklama ve Kültür ve Masonik Kültür	22.1.1987
İrem	Necdet Egeran	M.: 'lukta Hakikatı Arama	26.12.1986
	Mişel Margulies	Görünmeyen Gözcü	23.1.1987
Evren	Nino Debahar	İdeal Loca Kavramı	29.1.1987
Piramit	Ferit Eroltu	M.: 'nik Tarih	26.12.1986
	Ali Özder O. Faru' Kurt İlhan Güngören	Umduklarımız, Bulduklarımız, Özlemlerimiz	9.1.1987
	Ferit Eroltu	Masonluk Tarihi	23.1.1987
Nulüfer	Halûk Kurtoğlu	Mevlana	9.12.1986
	Erki Orkun	İzafiyet ve İnsan	13.1.1987
Burç	Kemal Kapanalan	Tefekkur	2.2.1987
Sembol	Önder Öztunalı	Tolerans	26.1.1987
Güven	Nusret Semi	Hürriyet	22.1.1987
Meşale	S. Halit Kakinç	Maji ve Dayandığı Felsefe	7.1.1987
	Galip Dolun	Bilimin Ötesi	21.1.1987

İZMİR

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHİ
İzmir	Hasan Özmen	Erdemli İnsan	27.11.1986
	Kutlu Payaslıoğlu	M.:luğun Günlük Yaşamdaki Yansıması	27.11.1986
	Avram Ventura	Şiirlerde Barış	11.12.1986
	Semih Doğan	Hürriyet	8.1.1987
	Mustafa Aksoy	Adalet	8.1.1987
	Necati Kavadarlı	Vicdan Özgürlüğü	8.1.1987
Nur	Süreyya Akalın	Arılar ve Bal	18.11.1986
	Fahrettin Şengel	Stres, Huzur ve M.:luk	13.1.1987
	Burhan Ceyhan	Ben Kalıbını Kırma	27.1.1987
Gönül	Seyman Bilginer	Sevgi	4.12.1986
	Ümit Erdikmen	«M.:luktan Anladıklarım»	15.1.1987
	Teoman Pakman	Sevgi Üzerine	29.1.1987
	Kayıhan Özhun	Gelecekte Gezintiler	29.1.1987
İrfan	Burhan Ceyhan	Barış ve Masonluk	8.12.1986
	Aybars Ciliv	Barış Ekonomi İlişkisi ve Masonluğun Bu Konudaki Yeri Ne olabilir	8.12.1986
Eylem	Erdoğan Çiner	Kader Mutlaktır Değiştirilemez	15.12.1986
	Alev Kutay	«Hakikat»	26.1.1987
	Ersan Aral	Sır Saklamak	26.1.1987
Manisa	Hasan Dağal Aysin Şahbaz Erdoğan Bulur Yüksek Keskin	Tarihte Barış	10.12.1986
	Hüseyin Yalçın	Bu Kuruluş	21.1.1987
Başarı	Burhan Ceyhan	Barış ve Masonluk	8.12.1986
İşin	Davut Selçuki İlhan Baki Halit Dikmen	M.: Olduktan Sonra	1.12.1986
	Sedat Şardağ	Kutsal Kitap	12.1.1986

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHI
Işın	Atilla Ege	Kardeş Sofrası	12.1.1986
	Onur Aygen	Dul Kesesi	12.1.1986
Işın	Fahrettin Şengel	Stres, Huzur, ve M.: 'luk	13.1.1987
Ege	Yusuf Aydın Ay	M.: 'lukta Sanat	29.1.1987
	Mithat Esener	«Doğruluk»	29.1.1987
	Kenan Özgediz	«Fazilet»	29.1.1987
ANKARA			
Uyanış	Halûk Sipahioğlu	Masonluk ve Eğitim	30.1.1987
Doğuş	Can Arpac	İskoçya ve İngitlere'ye Yapılan Masonik Gezi Hakkında	27.1.1987
İnanış	Fuat Göksel	Üs.: Muh.: Kimdir.	26.1.1987
Barış	Seyhan Tunaşar	«Özgür Düşünce»	17.1 .1986
	Fuat Göksel	«Barış»	1.12.1986
Çankaya	Faruk Kavkeralp	Rit-Obediyans	30.1.1987
	Ö. Faruk Köprülü	Ma.: Teş?-Muntazamlık	30.1.1987
	Nurettin Çelebi	Anderson Nizamatı	30.1.1987
Ahiler	Engin Türkoğlu	Landmarklar	30.1.1987
	İsmail Hakkı Kılıç	Düşünce ve İnançta Özgürlük	27.11.1986
	Yıldır Ertem	Çalışmalara Devamın Önemi	8.1.1987
Çağ	Sinan Önem	Başkalarının Haklarını Korumak	8.1.1987
	Rahmi Tunçalp	Üstadı-ı Muhterem	22.1.1987
	Halûk Günuoğur	Bir Belçika M.: Lo.: 'dan Tek.: İzlenimleri	21.1.1987
Eşitlik	İbrahim Çubukçu	Yok Olmak Veya Ölümün Ötesine Geçmek	27.1.1987
İlke	S. Tugay Alpay Ergun	M.: 'luğun Kısa Tarihçesi	28.11.1986
	Tansı Atasev Metin Atamer	M.: 'lik Dayanışma ve Tolerans	23.1.1987
	Göker Müftüoğlu	İletifim	30.1.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHI
İlke	Grükan Erduman	Mimari	30.1.1987
	Kürőad Dural	Tıp (20. Yüzyılda Gelişen Teknolojiler)	30.1.1987
	Namık Aydemir	Bankacılık	30.1.1987
Atanur	Taner Ercan	İdeal Toplumlar ve Masonluk	6.10.1986
	Erdal Ergüven	Sayısal Sembolizma ve 64	17.11.1986
Erdem	Yavuz Hakman	Landmarklar ve Anderson Nizamnamesi	16.9.1986
	Ruhi Altınörs	Masonluğun Ülkemizdeki Geliőimi	30.9.1986
	Ruhi Altınörs	Obediyans ve Ritler	20.1.1987
	Sadettin Ünal	Masonik Müzik	3.2.1987
Çukurova	Enis Sayıt	Masonik Sembolizm	28.11.1986
	Aytok Utkan	Ritüel	16.1.1987

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRAK EDEN LOCALAR

VADİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	ÜLKE	14.1.1959
»	EVREN	14.1.1977
»	İDEAL	18.1.1939
»	PİRAMİT	19.1.1977
»	GÜN	24.1.1975
»	ÖZLEM	15.1.1975
»	ÜÇGEN	29.1.1971
»	ÜÇİŞİK	24.2.1975
»	BAŞAK	20.3.1975
»	BURÇ	28.3.1980
»	ARAYIŞ	19.1.1964
ANKARA	ÜÇGÜL	19.1.1964
»	DOĞUŞ	14.2.1949
»	ANKARA	27.2.1976
»	G. MİMARLARI	1.3.1971
»	İLKE	27.2.1980
»	NUR	6.2.1951
İZMİR	EYLEM	23.3.1970

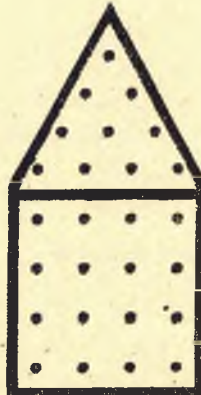
D Ü Z E L T M E

62 SAYILI DERGİMİZDE, KEMAL TÜREN'İN YAZMIŞ OLDUĞU
KUR'ÂN-I KERİM'DE VE KİTÂB-I MUKADDES'TE
«KUTSAL SAYILAR» İSİMLİ YAZIDA YANLIŞLAR
OLMUŞTUR, ÖZÜR DİLEYEREK DÜZELTİRİZ

Sayfa	Satır	Yanlış	Doğru
54	18	on âyetin	son âyetin
54	56	Kaliforniya'da	Kaliforniya'ya
57	44	Vahiye	Vahiy
57	74	örnekler	örnekler
58	13	5. ci günde	5. ci devrede
59	19	s. 196	bölüm 18
59	57	Kalde	Keldani
60	8	Arat	Xrat (ya da Ksrat)
60	55	alanında	alanından
61	51 sonu, 52, 53, 54 başı	İncil de ... ilk beş kitabı;	(Çıkacak.)
62	34	108	208
62	58	«yahve»	«Yahve»
63	51	metamatiksel	meta-matematiksel (yani: «matematik ötesi»; «matematiği aşan»)
64	9	Ediyions	Editions
65	5	Kutsalilmin	Kutsal İlimin
65	6	Synboles fondemantoux	Symboles fondamentaux
65	7	science	Science
66	54	527	572
67	4	gizem	gizemi

GUÉNON'UN KİTABINDAKİ «SİVRİ UÇLU KÜBİK TAŞ»

René Guénon'un, yaptığı açıklamaların anlaşılabilmesi için çizimini verdiği ve birinci yazımın 65. ci sayfa, 8 ve 9. cu satırları arasında yer alması gereken, «Sivri uçlu kübik taş» şöyledir:

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ-TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB. MAŞ.:
Tahsin Önder	Erzurum, 1914	13.5.1975	G. Mimarları	21.11.1986
Fuat Ramazanoğlu	İstanbul, 1897	10.4.1929	İdeal	1.11.1986
Ali Arman Okan	G. Antep, 1947	24.11.1983	Evren	30.11.1986
Bahri Engin	İstanbul, 1904	17.6.1958	Erenler	11.12.1986
Necdet Aytaç	İstanbul, 1926	18.11.1970	Başak	30.11.1986
M. Kâzım Seçer	Giresun, 1927	7.2.1984	G. Mimarları	21.12.1986
Cengiz Orak	Ankara, 1936	30.11.1965	Dikmen	10.1.1985
Suat Beriker	Selânik, 1318	3.5.1934	Bilgi	15.6.1986
Özcan German	İzmir, 1928	25.3.1965	İzmir	9.12.1986
İzzettin Sallı	İzmir, 1919	9.6.1982	Güven	3.12.1985
Şefik Berkol	Bursa, 1907	8.4.1957	Sevgi	5.11.1986
Süreyya Gündüş	İstanbul, 1903	24.12.1956	Sevgi	5.6.1986

EBD.: MAŞ.: 'a intikal eden KK.: 'mize E.U.M.'dan sonsuz mağfret ve kederli ailelerine ve bütün KK.: 'mize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

Mimar Sinan Dergisinin 59-62 Sayıları Fihristi

Derleyen : Günen İPEKÇİ

KONULAR FİHRİSTİ

BÜYÜK ÜSTAD MESAJLARI

YENİCİOĞLU C.	86.60. 4
»	86.61. 4
»	86.62. 4

ARAŞTIRMA

Ex - Orient Lux - Işık doğudan gelir (ATA R.)	86.60.11
Oğuz Kağan destanında masonik semboller (ATABEK R).	86. 6.34
Masonik adab ve erken (LAYİKTEZ C.)	86.61.24

İNCELEME

Masonlukta gerçekler (TEMEL R.)	86.59.35
Yedi basamağın öyküsü (TEMEL R.)	86.60.63

Eksosizmin doktrine niteliği üzerine (AKKERMAN N.C.)	86.61.46
---	----------

MASONİK KONULAR

Dogma ve dogmacılık (YESARİ S.)	86.59.32
Vazifemiz (RONA N.)	86.59.58
Erdem «Fazilet» (ÖNCE G.)	86.59.66
Kilisenin Masonluğa yeni bir darbesi (WEST M. — Çeviren GÜNER T.)	86.59.77
Royal Arch (AKEV M.F.)	86.60.71
Yeni tekris olmuş bir kardeşe hitap (TOKAY M.)	86.60.81
Laiklik ve masonluk (ERMAN S.)	86.61. 6
Sır perdemizin daha fazla aralanmasına doğru (RONA N.)	86.61.36
Hazreti Süleyman'ın mabedi (BİLBAŞAR S.)	86.61.64
Türk masonluğunun toplumumuzdaki bugünkü yeri, önemi, başlıca sorunları, geleceğe yönelik ödevleri konusunda düşünceler (ALTAR C.M.)	86.62.20
İslam dünyasında suçlanan masonluk ve ötesindeki gerçekler (AKKERMAN N.C.)	86.62.68
Masonlukta disiplin ve hürriyet (TEMEL R.)	86.62.76
Tolerans mı? Hoş görü mü? (GÖKTÜRK H.İ.)	86.62.83

MASONLUK TARİHİ

Türkiyede çalışmış olan İtalyan Locaları (ATABEK R.)	86.61.21
Fransız Grand Orient'i ile Türkiye Meşrik'i Azamı arasında akdedilen anlaşma (ATABEK R.)	86.61.33
Mimar Sinan locasının 20 yıllık çalışmaları (UMUR R.)	86.62. 8
Türk masonluğunun kısa tarihçesi, Dünya Masonluğundaki yeri, temel ilkeleri açısından bazı önemli B. Localar ile karşılaştırılması (ERGİNSOY A.)	86.62.29

FELSEFİ KONULAR

Mesleğimize paralel ahlak öğretisi (ERBİL C.)	86.60.41
Hakikatın aranmasında din-bilim ahlakı (AKKAN A.)	86.60.52
Hürriyetin kutsal ışığı (RONA N.)	86.60.77

Masonluğun gerçek hedefi (TEMEL R.)	86.61.41
Sevginin boyutları (ERENGÜL F.)	86.61.57

DEĞİŞİK KONULAR

Babilik ve felsefesi (ABUDARAN İ.)	86.59.42
Joseph Haydn «Paris» senfonileri (TANRIKULU O.)	86.59.60
Diriliş (ARPAÇ C.)	86.60. 8
İnsan hakları ve masonluk (KALIPÇI A.)	86.61.80
Hindistanda masonluk (ERGİNSOY A.)	86.62.35
73 numaralı «Nur» locası (AMADO S. ve DAY S.)	86.62.43
Kur'anı Kerim'de Kitab'ı Kukaddes te «Kutsal sayılar» (TÜREN K.)	86.62.53
Gelecek için tasarılar (RONA N.)	86.62.80

TARİH

Süleyman mabedinin yerinde gelişmiş medeniyetler (TOKAY M.)	86.59. 4
İttihad ve Terakki'nin kuruluşu ve masonluk (ATABEK R.)	86.60. 9

SEMBOLLER

Masonluğun metrolojik sembolleri (BERGİL C.)	86.59.24
Alev saçan yıldız ve «G» harfi (ÖNEN E.)	86.60.22
Ayak sembolizması (ATABEK R.)	86.62.86

ÜNLÜ MASONLAR

Sami Mordo (ALGUADIŞ J.)	86.59.71
Önceki P.S. Büyük Üstadımız Şekûr Okten kardeşimiz (AKSÛT N.)	86.60. 6
İspartalı Mustafa Hakkı kardeşimiz (GÖKTÜRK H.İ.)	86.60.88
Naki Cevad Akkerman hocamızın ardından (ALTAR C.M.)	86.62.14

FIHRİST

(İPEKÇİ G.)	86.59.92
-------------	----------

OLAYLARIN İÇİNDEN

(ERMAN S.)	86.59.79
»	86.60.91
»	86.61.92

LOCALARDAN HABERLER

MİMAR SİNAN	86.59.82
» »	86.60.94
» »	86.61.94
» »	86.62.90

ARAMIZDAN AYRILANLAR

MİMAR SİNAN	86.59.91
» »	86.60.104
» »	86.61.96
» »	86.62.100

YAZARLAR FİHRİSTİ

— A —

ABUDURAN I. Babilik ve felsefesi	86.59.42
AKAN A. Hakikatın aranmasında Din-Bilim ahlakı	86.60.52
AKEV M.F. Royal Arch	86.60.71
AKKERMAN N.C. Ekosizmin doktrine niteliği üzerine İslam dünyasında suçlanan masonluk ve ötesindeki gerçekler	86.61.46 86.62.68
AKSÜT N. Önceki P.S. Büyük Üstadımız Şekük Öktem kardeşimiz	86.60.6
ALGUADIŞ J. Sami Mordo	86.59.71
ALTAR C.A. Naki Cevad Akkerman hocamızın ardından	86.62.14

Türk masonluğunun toplumumuzdaki bugünkü
yeri, önemi, başlıca sorunları, geleceğe
yönelik ödevleri konusunda düşünceler 86.62.20

AMADO S. ve DAY S.
73 numaralı «Nur» locası 86.62.43

ARPAÇ C.
Diriliş 86.60.8

ATA R.
Ex-Oriente Lux - Işık doğudan gelir 86.60.11

ATABEK R.
İttihad ve Terakki'nin kuruluşu ve Masonluk 86.60.9
Oğuz Kağan destanında masonik semboller 86.60.34
Türkiyede çalışmış olan İtalyan locaları 86.61.21
Fransız Grand Orient'i ile Türk Meşriki
Azamı arasında akdedilen anlaşma 86.61.33
Ayak sembolizması 86.62.86

— B —

BERGİL H.C.
Masonluğun Metrolojik sembolizması 86.59.24

BİLBAŞAR S.
Hazreti Süleyman'ın mabedi 86.61.64

— E —

ERGİL C.
Mesleğimize paralel Ahlak Öğretisi 86.60.41

ERENGÜL F.
Sevginin boyutları 86.61.57

ERGİNSOY A.
Türk masonluğunun kısa tarihçesi, Dünya

masonluğundaki yeri, temel ilkeleri açısından bazı önemli B. Localarla karşılaştırılması	86.62.29
Hindistan'da masonluk	86.62.35

ERMAN S.

Olayların içinden	86.59.79
» »	86.60.91
» »	86.61.92
Laiklik ve masonluk	86.61.6

— G —

GÖKTÜRK H.İ.

İspartalı Mustafa Hakkı kardeş	86.60.88
Tolerans mı? Hoş görü mü?	86.62.83

GÜNER T.

Masonluk ve filateli	86.59.75
----------------------	----------

— K —

KALIPÇI A.

İnsan hakları ve masonluk	86.61.80
---------------------------	----------

— L —

LAYIKTEZ C.

Masonluk adabı ve erkan	86.61.24
-------------------------	----------

— M —

MİMAR SİNAN

Localardan haberler	86.59.82
» »	86.60.94
» »	86.61.94
» »	86.62.90

Aramızdan ayrılanlar	86.59.91	
»	»	86.60.104
»	»	86.61.96
»	«	86.62.100

— Ö —

ÖNCE G	
Erdem «Fazilet»	86.59.66
ÖNEN E.	
Alev Saçan yıldız ve «G» harfi	86.60.22

— R —

RONA N.	
Vazifemiz	86.59.58
Hürriyetin kutsal ışığı	86.60.77
Sır perdemizin daha fazla açılmasına doğru	86.61.36
Gelecek için tasarılar	86.62.80

— T —

TANRIKULU O.	
Joseph Haydn «Paris» senfonileri	86.59.60
TEMEL R.	
Masonlukta gerçekler	86.59.35
Yedi basamağın öyküsü	86.60.63
Masonluğun gerçek hedefi	86.61.41
Masonlukta disiplin ve hürriyet	86.62.76
TOKAY M.	
Süleyman mabedinin yerinde gelişmiş medeniyetler	86.59. 4
Yeni tekris olmuş bir kardeşe hitap	86.60.81
TÜREN K.	
Kur'anı Kerim'de Kitab'ı	
Mukaddes'te «Kutsal sayılar»	86.62.53

— U —

UMUR R.

Mimar Sinan locasının 20 yıllık çalışmaları

86.62. 8

WEST M. — Çeviren GÜNER T.

Kilisenin masonluğa yeni bir darbesi

86.59.77

— Y —

YENİCİOĞLU C.

P.S. Büyük Üstad mesajı

86.60. 4

» » »

86.61. 4

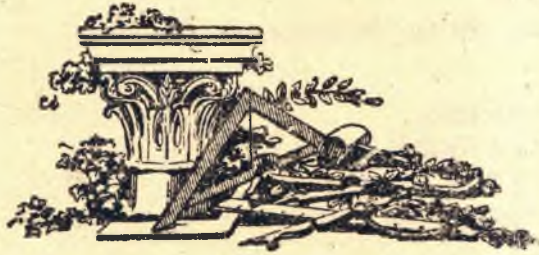
» » »

86.62. 4

YESARİ S.

Doğma ve doğmacılık

86.59.32

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. The M.W. Grand Master's Message Cav'ıt YENİCİOĞLU
7. Comparative Tables of Masonic and
General History M. Fuat AKEV
12. A Pamphlet: Abdulhamid and Masonry ... Celil LAYIKTEZ
23. Quatuor Coronati Lodge and
the Correspondence Circle Celil LAYIKTEZ
25. On Slavery Ziya UMUR
37. On Brotherhood Raşit TEMEL
40. Ceasar, Calendars and Chaos Lionel A. SEEMUNGAL
45. The Woman's Place in the
Masonic Community Orhan TANRIKULU
52. The Psychology of Intelligence Faruk ERENGİL
65. About Bro. Tarık Ziyal Ziya UMUR
68. News About Our Lodges Mimar SİNAN
69. Current Events Sahir ERMAN
79. In Memoriam Mimar SİNAN
80. Index Günen İPEKÇİ

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR: 1987

NO : 63

